

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO
PRAKTIKOS APŽVALGA
2023 M. SAUSIO 1 D.–2023 M. BIRŽELIO 30 D.

APŽVALGĄ PARENGĖ
LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO
TEISMŲ PRAKTIKOS DEPARTAMENTAS

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
(2023 m. sausio 1 d.–2023 m. birželio 30 d.)

SOCIALINĖ POLITIKA	5
2023 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje BVAEB (Montant de la pension de retraite), C-681/21 ...5	
<i>Dėl nacionalinės teisės nuostatų, kuriose numatyta atgaline data tam tikros kategorijos valstybės tarnautojų pensijų sistemą prilyginti anksčiau nepalankioje padėtyje buvusios valstybės pareigūnų kategorijos pensijų sistemai.....</i>	<i>5</i>
UŽSIENIEČIŲ TEISINĖ PADĖTIS.....	6
2023 m. sausio 12 d. sprendimas byloje Migracijos departamentas (Motifs de persécution fondés sur des opinions politiques), C-280/21	6
<i>Dėl „politinių pažiūrų“ sąvokos.....</i>	<i>6</i>
2023 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje M.D. (Interdiction d’entrée en Hongrie), C-528/21.....	7
<i>Dėl pareigos atsižvelgti į sveikatos būklę, šeimos gyvenimą ir nepilnamečio vaiko interesus, kai nacionalinio saugumo sumetimais priimamas sprendimas uždrausti trečiosios šalies piliečiui atvykti į valstybės teritoriją ...7</i>	
<i>Dėl Direktyvos 2008/115 5 straipsnio tiesioginio veikimo</i>	<i>8</i>
PIKTNAUDŽIAVIMAS DOMINUOJANČIA PADĖTIMI	9
2023 m. sausio 12 d. sprendimas byloje Lietuvos geležinkeliai prieš Komisiją, C-42/21 P	9
<i>Dėl išardyto geležinkelio kelio, kaip piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi formos</i>	<i>9</i>
APMOKESTINIMAS	11
2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje Belgijos valstybė ir Promo 54, C-239/22	11
<i>Dėl iš esmės pagerinto seno pastato tiekimo (ne)apmokestinimo PVM.....</i>	<i>11</i>
2023 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje Baltarusija ir Belaruskaja Telekomunikacijų kompanija, C-127/22	12
<i>Dėl pirminės PVM atskaitos tikslinimo atveju, kai prekės, kurių pirkimo PVM buvo atskaitytas, yra parduodamos kaip atliekos kitam apmokestinamajam asmeniui</i>	<i>12</i>
<i>Dėl pareigos patikslinti pirminę PVM atskaitą, kai prekės, kurių pirkimo PVM buvo atskaitytas, buvo sunaikintos, apmokestinamajam asmeniui nusprendus, kad jos nebetinkamos naudoti jo apmokestinamoje (ekonominėje) veikloje</i>	<i>13</i>
MUITINĖS VEIKLA	13
2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje Bolloré Logistics, C-358/22.....	13
<i>Dėl garanto pareigos sumokėti muitinės skolą, kai apie šią skolą nebuvo tinkamai pranešta muitinės skolininkui, kurio prievolį įvykdymas buvo užtikrintas išduota garantija.....</i>	<i>14</i>
APLINKA.....	14
2023 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje WertInvest Hotelbetriebe, C-575/21	14
<i>Dėl reikalavimo atlikti miesto plėtros projekto poveikio aplinkai vertinimą priklausymo tik nuo projekto dydžio</i>	<i>15</i>
REGISTRAI	15
2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje Registrų centras, C-354/21.....	15
<i>Dėl visų Lietuvoje esančiam paveldimam nekilnojamajam turtui identifikuoti reikalingų duomenų nurodymo Europos paveldėjimo pažymėjime, siekiant šio pažymėjimo pagrindu įregistruoti nuosavybės teises Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registre.....</i>	<i>16</i>
DUOMENŲ APSAUGA	17
2023 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje Österreichische Datenschutzbehörde, C-487/21	17
<i>Dėl tvarkomų asmens duomenų kopijos pagal BDAR 15 straipsnio 3 dalies 1 sakinį</i>	<i>18</i>
VARTOTOJAI.....	19

2023 m. birželio 29 d. sprendimas byloje <i>Verband Sozialer Wettbewerb (Contenants consignés)</i>, C-543/21.....	19
<i>Dėl užstato, kurį vartotojas turi sumokėti pirkdamas prekes, sumos įtraukimo į „pardavimo kainą“</i>	<i>19</i>
2023 m. sausio 12 d. sprendimas byloje <i>D.V. (Honoraires d’avocat - Principe du tarif horaire)</i>, C-395/21.....	20
<i>Dėl advokato ir vartotojo sudarytos teisinių paslaugų teikimo sutarties atskirai neapartatos sąlygos, kurioje teikiamų paslaugų kaina nustatyta remiantis valandinio įkainio principu, patekimo į Direktyvos taikymo sritį</i>	<i>20</i>
<i>Dėl sąlygos aiškumo ir suprantamumo reikalavimo tenkinimo, kai paslaugų kaina apibrėžiama vien taikomu valandiniu įkainiu.....</i>	<i>20</i>
<i>Dėl sutarties sąlygos pripažinimo nesąžininga vien dėl skaidrumo reikalavimo nesilaikymo.....</i>	<i>21</i>
<i>Dėl pasekmių panaikinus nesąžiningą pripažintą sąlygą.....</i>	<i>21</i>
EUROPOS SĄJUNGOS STRUKTŪRINIAI FONDAI.....	21
2023 m. kovo 2 d. sprendimas byloje <i>Eurocostruzioni</i>, C-31/21.....	22
<i>Dėl sąvokos „lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentai“ turinio</i>	<i>22</i>
VALSTYBĖS PAGALBA.....	23
Didžiosios kolegijos 2023 m. sausio 12 d. sprendimas byloje <i>DOBELES HES</i>, C-702/20 ir C-17/21.....	23
<i>Dėl analizuojamos nacionalinės priemonės kvalifikavimo kaip „valstybės pagalba“ kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.....</i>	<i>24</i>
<i>Dėl priemokos kvalifikavimo kaip „valstybės pagalba“ ir atitinkamos rinkos visiško liberalizavimo.....</i>	<i>24</i>
<i>Dėl pareiškėjų pagrindinėje byloje reikalaujamų sumų sumokėjimo vertinimo kaip „pagalbos“ išmokėjimo....</i>	<i>24</i>
<i>Dėl de minimis pagalbos kriterijų nagrinėtu atveju.....</i>	<i>25</i>
<i>Dėl atitinkamų nacionalinio teismo ir Komisijos prerogatyvų santykio tuo atveju, jei su pagrindinėmis bylomis susijusių gamintojų prašomos sumos yra valstybės pagalba</i>	<i>25</i>
TELEKOMUNIKACIJOS.....	25
2023 m. kovo 16 d. sprendimas byloje <i>Colt Technology Services ir kt.</i>, C-339/21	25
<i>Dėl telekomunikacijų operatorių kaštų, patiriamų teisminių institucijų reikalavimu teikiant ryšių perėmimo paslaugas, nevisiško kompensavimo</i>	<i>26</i>
FINANSŲ RINKŲ PRIEŽIŪRA	27
2023 m. kovo 2 d. sprendimas byloje <i>PrivatBank ir kt.</i>, C-78/21.....	27
<i>Dėl finansinių paskolų ir kreditų, taip pat einamųjų ir depozitų sąskaitų finansinėse įstaigose operacijų laikymo kapitalo judėjimu</i>	<i>28</i>
<i>Dėl administracinės priemonės, kuria kompetentinga nacionalinė institucija kredito įstaigai, pirma, uždraudžia užmegzti verslo santykius su asmenimis, kurie nėra Latvijos Respublikos piliečiai, ir, antra, įpareigoja ją nutraukti esamus verslo santykius su tokiais asmenimis, vertinimo</i>	<i>28</i>
<i>Dėl laisvo kapitalo judėjimo ribojimą pateisinančių sąlygų.....</i>	<i>29</i>
EKONOMINĖ IR PINIGŲ SAJUNGA	30
2023 m. balandžio 20 d. sprendimas byloje <i>Brink’s Lithuania</i>, C-772/21.....	30
<i>Dėl grynųjų pinigų tvarkytojams (ne)taikomų pareigų, naudojant banknotų tvarkymo aparatus.....</i>	<i>30</i>
AZARTINIŲ LOŠIMŲ PRIEŽIŪRA.....	31
2023 m. kovo 2 d. sprendimas byloje <i>Recreatieprojecten Zeeland ir kt.</i>, C-695/21.....	31
<i>Dėl draudimo suteikti azartinių lošimų įstaigų valdytojams bendrai taikytino reklamos draudimo išimtis, nenumatant galimybės tuo pačiu tikslu taikyti šios išimties kitoje valstybėje narėje esančių azartinių lošimų įstaigų valdytojams.....</i>	<i>31</i>
LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ	32
2023 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje <i>Agenția Națională de Integritate</i>, C-40/21.....	32
<i>Dėl nacionalinės teisės nuostatų, nustatančių automatinį rinkimų būdu įgytų įgaliojimų nutrūkimą ir papildomai taikomą draudimą eiti bet kokias renkamas viešąsias pareigas</i>	<i>33</i>

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas, ESTT) procesinių sprendimų apžvalgos. Apžvalgos rengiamos, be kita ko, atsižvelgiant į Europos Sąjungos Tyrimų ir dokumentacijos direktorato parengtas teismo sprendimų ir nutarčių santraukas. Šis dokumentas yra skirtas tik informuoti ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už šių procesinių dokumentų vertimus. Oficialius ir išsamius sprendimų tekstus galite rasti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo interneto svetainėje <http://curia.europa.eu/> ir Europos Sąjungos teisės interneto svetainėje <http://eur-lex.europa.eu/>.

SOCIALINĖ POLITIKA

2023 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje BVAEB (*Montant de la pension de retraite*), C-681/21

Socialinė politika – Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje – Direktyva 2000/78/EB – Diskriminacijos dėl amžiaus draudimas – Senatvės pensija – Nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta atgaline data pareigūnų kategoriją, kuriai anksčiau buvo sudarytos palankios sąlygos pagal nacionalinės teisės aktus dėl teisės į senatvės pensiją, prilyginti pareigūnų kategorijai, kuriai anksčiau pagal tuos pačius teisės aktus buvo sudarytos nepalankios sąlygos

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Direktyvos 2000/78/EB¹ 2 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies a punkto ir 6 straipsnio 1 dalies išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Austrijos Valdžios institucijų, geležinkelių ir kasybos sektoriaus pareigūnų ir tarnautojų ligonių kasos ir BB ginčą dėl pastarosios senatvės pensijos dydžio nustatymo.

Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalis, 2 dalies a punktas ir 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose, siekiant nutraukti diskriminaciją dėl amžiaus, numatyta atgaline data tam tikros kategorijos valstybės tarnautojų, kuriems anksčiau buvo sudarytos palankesnės sąlygos, pensijų sistemą prilyginti anksčiau nepalankioje padėtyje buvusios valstybės tarnautojų kategorijos pensijų sistemai.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl nacionalinės teisės nuostatų, kuriose numatyta atgaline data tam tikros kategorijos valstybės tarnautojų pensijų sistemą prilyginti anksčiau nepalankioje padėtyje buvusios valstybės pareigūnų kategorijos pensijų sistemai

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad darbo sąlygų suvienodinimo tikslui ir teisinio saugumo principui prieštarautų tai, jei už atitinkamą pensijų sistemą atsakingiems asmenims būtų leista panaikinti diskriminaciją priimant priemonę, kuria atgaline data suvienodinama anksčiau privilegijuotiems asmenims taikyta sistema su anksčiau nepalankioje padėtyje buvusiems asmenims taikyta sistema. Iš tiesų, priėmus tokį sprendimą, atsakingi asmenys būtų atleisti nuo pareigos, nustačius diskriminacijos faktą, nedelsiant ir visiškai pašalinti šią diskriminaciją.

Nors pagal Direktyvos 2000/78 16 straipsnį valstybės narės privalo panaikinti įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie prieštarauja vienodo požiūrio principui, šiame straipsnyje jos neįpareigojamos imtis tam tikrų priemonių diskriminacijos draudimo pažeidimo atveju; joms paliekama laisvė pasirinkti geriausią iš įvairių galimybių, tinkamų šiame straipsnyje nustatytam tikslui pasiekti, atsižvelgiant į galimas skirtingas situacijas.

Vis dėlto pagal teisinio saugumo principą apskritai draudžiama akta, kuriuo įgyvendinama Sąjungos teisė, taikyti atgaline data. Pagal teisinio saugumo principą, kuris yra vienas iš bendrųjų Sąjungos teisės principų, reikalaujama, kad teisės aktai būtų aiškūs, tikslūs ir kad būtų galima numatyti jų poveikį. Tik išimtiniais atvejais teisės akta, kuriuo įgyvendinama Sąjungos teisė, galima taikyti atgaline data, kai to reikalauja privalomasis bendrojo intereso pagrindas ir kai tinkamai užtikrinami suinteresuotųjų asmenų teisėti lūkesčiai.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad Direktyvos 2000/78/EB 2 straipsnio 1 dalis, 2 dalies a punktas ir 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip: nesant privalomojo bendrojo intereso pagrindo, pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose, siekiant nutraukti diskriminaciją dėl amžiaus, numatyta atgaline data tam tikros kategorijos valstybės tarnautojų, kuriems anksčiau buvo sudarytos palankesnės sąlygos pagal nacionalinės teisės aktus, susijusius su teisėmis į senatvės pensiją, pensijų

¹ 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus.

sistemą prilyginti anksčiau pagal tuos pačius teisės aktus buvusios nepalankioje padėtyje valstybės pareigūnų kategorijos pensijų sistemai.

[Prieiga internete](#)

UŽSIENIEČIŲ TEISINĖ PADĖTIS

2023 m. sausio 12 d. sprendimas byloje *Migracijos departamentas (Motifs de persécution fondés sur des opinions politiques)*, C-280/21

Bendra prieglobsčio ir imigracijos politika – Pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos – Direktyva 2011/95/ES² – Persekiojimo priežastys – „Politinių pažiūrų“ ir „priskiriamų politinių pažiūrų“ sąvokos – Prieglobsčio prašytojo bandymai kilmės šalyje teisinėmis priemonėmis gintis nuo neteisėtai veikiančių nevalstybinių subjektų, netgi pasitelkiančių atitinkamos valstybės teisėsaugą

Bylos aplinkybės

Trečiosios šalies pilietis P.I. pateikė Migracijos departamentui prieglobsčio prašymą. Per visą tyrimą jis nuosekliai tvirtino, jog su valdžia korupciniais ryšiais susiję verslininkai perėmė jo turtą, o po to, kai jis pasipriešino, vieno iš šių verslininkų iniciatyva jam buvo iškelta baudžiamoji byla siekiant įbauginti; nutraukus šią bylą, ji buvo atnaujinta po to, kai P.I. pabandė gintis kilmės valstybės teismuose, ir joje, be kita ko, buvo priimtas nutarimas jį suimti. Migracijos departamentas atmetė P.I. prašymą suteikti pabėgėlio statusą, nusprendęs, kad nors motyvai, dėl kurių kilo baudžiamojai persekiojimo ir sulaikymo grėsmė, buvo nustatyti ir laikomi tikėtiniais, jie neatitinka nė vieno Ženevos konvencijoje nurodyto motyvo, įskaitant, be kita ko, motyvą, grindžiamą „politinių pažiūrų“ sąvoka.

Taigi proceso šalys iš esmės nesutarė dėl „politinių pažiūrų“ sąvokos Direktyvos 2011/95 10 straipsnio prasme aiškinimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl „politinių pažiūrų“ sąvokos

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies e punktas ir 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad sąvoka „politinės pažiūros“ apima tarptautinės apsaugos prašytojo, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio h ir i punktus, bandymus teisinėmis priemonėmis apginti savo asmeninius turtinius ir ekonominius interesus nuo neteisėtai veikiančių nevalstybinių subjektų, kai šie dėl su atitinkama valstybe palaikomų korupcinių ryšių prieš prašytoją pasitelkia netgi jos teisėsaugą.

Teisingumo Teismas nurodė, kad sąvoka „politinės pažiūros“ turi būti aiškinama plačiai. Ši sąvoka apima bet kokias pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą, kurie nebūtinai yra tiesioginio ir betarpiško politinio pobūdžio, tačiau pasireiškia veiksmais ar neveikimu, kuriuos šios direktyvos 6 straipsnyje nurodyti persekiojimo vykdytojai suvokia kaip patenkančius į su jais pačiais ar jų politika ir (arba) jų metodais susijusią sritį ir atspindinčius prieštaravimą ar pasipriešinimą jiems.

Taigi sąvoka „politinės pažiūros“ apima tarptautinės apsaugos prašytojo, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio h ir i punktus, bandymus teisinėmis priemonėmis apginti savo asmeninius turtinius ir ekonominius interesus nuo neteisėtai veikiančių nevalstybinių subjektų, kai šie dėl su atitinkama valstybe palaikomų korupcinių ryšių prieš prašytoją pasitelkia netgi jos teisėsaugą, jeigu persekiojimo vykdytojai šiuos bandymus suvokia kaip prieštaravimą ar pasipriešinimą su jais pačiais ar jų politika ir (arba) jų metodais susijusioje srityje.

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad siekdamas nustatyti tokių pažiūrų egzistavimą ir priežastinį ryšį tarp jų ir persekiojimo veiksmų, kompetentingos valstybių narių institucijos turi atsižvelgti

² 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9).

į bendrą pabėgėlio statuso prašytojo kilmės šalies kontekstą, be kita ko, politiniu, teisiniu, teismų, istoriniu ir sociokultūriniu aspektais. Vertindamos Direktyvos 2011/95 4 straipsnyje nurodytus faktus ir aplinkybes bei atsižvelgdamos į visus svarbius faktus, valstybės narės kompetentingos institucijos turi turėti omenyje tai, kad gali būti labai sunku pateikti tiesioginių įrodymų, jog kilmės valstybės valdžios institucijos tam tikrą prašytojo veiksmą ar neveikimą gali suvokti kaip „politinių pažiūrų“ išraišką. Dėl to šios valdžios institucijos, atsižvelgdamos į visas aplinkybes, turi įvertinti, ar politinės pažiūros, kurias persekiojimo vykdytojai priskiria prašytojui, yra tikėtinos.

[Prieiga internete](#)

2023 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje M.D. (*Interdiction d'entrée en Hongrie*), C-528/21

Imigracijos politika – SESV 20 straipsnis – Veiksmingas naudojimas pagrindinėmis Sąjungos piliečio statuso suteikiamomis teisėmis – Direktyva 2008/115/EB³ – Bendri neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartai ir tvarka valstybėse narėse – Tiesioginis veikimas – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Sprendimas uždrausti atvykti į šalį ir joje būti, priimtas dėl trečiosios šalies piliečio, nepilnamečio Sąjungos piliečio, šeimos nario – Grėsmė nacionaliniam saugumui – Neatsižvelgimas į individualią šio trečiosios šalies piliečio padėtį

Bylos aplinkybės

M. D. yra trečiosios šalies pilietis, atvykęs į Vengriją 2002 m. Šioje valstybėje narėje leidimo gyventi pagrindu (kuris kelis kartus buvo pratęstas) jis gyveno su savo motina bei Vengrijos pilietybę turinčiais partnerė ir nepilnamečiu sūnumi. Visi trys asmenys buvo finansiškai priklausomi nuo M. D. Jis dirbo kepykloje, kurią pats valdė. Jam priklauso dar keturios kepyklos Vengrijoje, be to, jis įsteigė savo įmonę Slovakijoje.

Už neteisėtą migrantų gabenimą M. D. buvo paskirta laisvės atėmimo bausmė, o jam paprašius išduoti leidimo nuolat gyventi šalyje kortelę, Migracijos policija tokį prašymą atmetė. Konstitucijos apsaugos tarnyba pripažino esant pagrindo teigti, kad M. D. veiksmai kelia realią, tiesioginę ir didelę grėsmę nacionaliniam saugumui. Remdamasi šia nuomone Migracijos policija konstatavo, kad M. D. teisė gyventi šalyje yra pasibaigusi, taip pat nusprendė grąžinti M. D. į kilmės šalį ir kartu uždraudė jam atvykti į šalį ir joje gyventi penkerius metus. Sostinės administracinių ir darbo bylų teismas sprendimą panaikino ir įpareigojo tą pačią instituciją pradėti naują procedūrą ir įvertinti visas bylos aplinkybes, visų pirma tai, kad M. D. kartu su partnerė ir jų nepilnamečiu vaiku, Vengrijos piliečiu, toje šalyje gyveno kaip šeima.

Pasibaigus šiai naujai procedūrai, Migracijos policija sprendimu atsisakė išduoti M. D. leidimo gyventi šalyje kortelę, remdamasi Konstitucijos apsaugos tarnybos ir Pešto medės vyriausiojo komisariato nuomone, kad M. D. asmeninis elgesys kelia realią, tiesioginę ir didelę grėsmę nacionaliniam saugumui. Be kita ko, buvo nurodyta, kad pagal nacionalinę teisę ji negalėjusi nukrypti nuo šios nuomonės. Migracijos policija M. D. uždraudė atvykti į Vengriją ir joje gyventi trejus metus ir nurodė į Šengeno informacinę sistemą (toliau – SIS) įvesti perspėjimą dėl šio draudimo. Pažymėta, kad Slovakijos institucijos suteikė M. D. leidimą gyventi šalyje dvejus metus. Prieš priimant sprendimą, kuriuo M. D. uždrausta atvykti į šalį ir joje gyventi, nebuvo priimta sprendimo grąžinti, nes M. D. jau buvo išvykęs iš Vengrijos.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl pareigos atsižvelgti į sveikatos būklę, šeimos gyvenimą ir nepilnamečio vaiko interesus, kai nacionalinio saugumo sumetimais priimamas sprendimas uždrausti trečiosios šalies piliečiui atvykti į valstybės teritoriją

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekė sužinoti, ar SESV 20 straipsnis ir Direktyvos 2008/115 5 ir 11 straipsniai, siejami su Chartijos 7, 20, 24 ir 47 straipsniais, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybei narei draudžiama priimti sprendimą, kuriuo į Sąjungą uždraudžiama atvykti

³ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse

trečiosios šalies piliečiui, Sąjungos ir šios valstybės narės piliečio, nepasinaudojusio judėjimo laisve, šeimos nariui, remiantis tuo, kad šio trečiosios šalies piliečio elgesys kelia realią, tiesioginę ir didelę grėsmę minėtos valstybės narės nacionaliniam saugumui, neišnagrinėjus šio trečiosios šalies piliečio asmeninės ir šeiminės padėties.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Vengrijos institucijos, priimdamos pagrindinėje byloje nagrinėjamą sprendimą, kuriuo uždraudžiama atvykti į šalį ir joje gyventi (šis sprendimas sukelia poveikį Europos mastu), iš M. D. atėmė teisę gyventi visų valstybių narių teritorijoje. Teisingumo Teismo vertinimu, valstybė narė negali uždrausti atvykti į Sąjungos teritoriją trečiosios šalies piliečiui, kurio šeimos narys yra Sąjungos pilietis, niekada nesinaudojęs judėjimo laisve, nenustačiusi priklausomumo santykio tarp šio trečiosios šalies piliečio ir jo šeimos nario. Priešingai, nacionalinės kompetentingos institucijos privalo, visų pirma remdamosi įrodymais, kuriuos atitinkamas trečiosios šalies pilietis ir Sąjungos pilietis turi galėti laisvai joms pateikti, ir prireikus atlikusios būtiną paiešką, įvertinti, ar šiuos du asmenis sieja toks priklausomumo santykis.

Buvo atkreiptas dėmesys, kad valstybės narės, siekdamos palaikyti viešąją tvarką ar užtikrinti visuomenės saugumą, gali, laikydamosi tam tikrų sąlygų, nukrypti nuo išvestinės teisės gyventi šalyje, kylančios iš SESV 20 straipsnio, Sąjungos piliečio šeimos nario atžvilgiu. Taip gali būti tuo atveju, kai šis trečiosios šalies pilietis kelia tikrą, esamą ir pakankamai rimtą grėsmę viešajai tvarkai arba visuomenės ar nacionaliniam saugumui. Vis dėlto, Teisingumo Teismo vertinimu, tokios išimties taikymas negali būti grindžiamas vien atitinkamo trečiosios šalies piliečio teistumu. Ją galima taikyti tik konkrečiai įvertinus visas reikšmingas bylos aplinkybes ir atsižvelgiant į proporcingumo principą, į pagrindines teises, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas, ir, be kita ko, į nepilnamečio vaiko, Sąjungos piliečio, interesus. Taigi kompetentinga nacionalinė institucija, be kita ko, gali atsižvelgti į padarytų nusikaltimų sunkumą ir šių apkaltinamųjų nuosprendžių griežtumo laipsnį, taip pat laikotarpį nuo jų paskelbimo dienos iki tos dienos, kai priima sprendimą. Kai priklausomumo santykį tarp šio trečiosios šalies piliečio ir nepilnamečio Sąjungos piliečio lemia tai, kad pirmasis yra antrojo vienas iš tėvų, dar reikia atsižvelgti į šio nepilnamečio Sąjungos piliečio amžių ir sveikatos būklę, taip pat jo šeiminių ir ekonominių padėčių. Taigi, kai atitinkamą trečiosios šalies pilietį ir jo šeimos narį, Sąjungos pilietį, sieja priklausomumo santykis, atitinkama valstybė narė gali uždrausti šiam piliečiui atvykti į Sąjungos teritoriją ir joje gyventi viešosios tvarkos ar nacionalinio saugumo sumetimais tik atsižvelgusi į visas reikšmingas aplinkybes, visų pirma, į jo nepilnamečio vaiko, Sąjungos piliečio, interesus.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad Direktyvos 2008/115 tikslui ir bendrai struktūrai prieštarautų pozicija, kad nacionalinio saugumo sumetimais priimtas sprendimas uždrausti trečiosios šalies piliečiui atvykti į Sąjungos teritoriją nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį, nes pirma nebuvo priimta sprendimo dėl šio trečiosios šalies piliečio grąžinimo. Taigi, Direktyvos 2008/115 5 straipsnyje įtvirtinta bendroji taisyklė, privaloma valstybėms narėms, kai tik jos įgyvendina šią direktyvą, ir pagal ją jos privalo tinkamai atsižvelgti į vaiko interesus, šeimos gyvenimą ir atitinkamo trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę. Todėl tokia pareiga joms taip pat taikoma, kai jos ketina priimti sprendimą uždrausti atvykti, kaip tai suprantama pagal minėtos direktyvos 11 straipsnį. Taigi pagal minėtą 5 straipsnį draudžiama dėl trečiosios šalies piliečio priimti sprendimą uždrausti atvykti, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/115 11 straipsnį, prieš tai neatsižvelgus į jo sveikatos būklę ir prireikus – į jo šeimos gyvenimą ir jo nepilnamečio vaiko interesus.

Dėl Direktyvos 2008/115 5 straipsnio tiesioginio veikimo

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekė išsiaiškinti, ar SESV 20 straipsnis ir Direktyvos 2008/115 5 ir 13 straipsniai, siejami su Chartijos 20 ir 47 straipsniais, turi būti aiškinami taip, kad, kai nacionaliniam teismui pateikiamas skundas dėl sprendimo uždrausti atvykti, priimto pagal nacionalinės teisės aktus, kurie nesuderinami su šiuo 5 straipsniu, tas teismas gali vadovautis ankstesniais nacionalinės teisės aktais arba privalo tiesiogiai taikyti minėtą 5 straipsnį. Šis klausimas grindžiamas prielaida, kad Vengrijos teisės aktų leidėjas nepaisė Direktyvos 2008/115 5 straipsnyje numatytų garantijų, nes neįpareigojo nacionalinės kompetentingos institucijos, prieš trečiosios šalies piliečiui uždraudžiant atvykti nacionalinio saugumo sumetimais, tinkamai atsižvelgti į atitinkamo asmens sveikatos būklę ir prireikus – į jo šeimos gyvenimą bei vaiko interesus.

Teisingumo Teismas nurodė, kad, kai asmuo nacionaliniame teisme remiasi Direktyvos 2008/115 5 straipsniu prieš valstybę narę, kuri netinkamai perkėlė jį į nacionalinę teisę, šis teismas turi užtikrinti visišką tiesiogiai veikiančios Sąjungos teisės nuostatos veiksmingumą, ir, jei negali išaiškinti nacionalinės teisės aktų taip, kad jie atitiktų 5 straipsnį, savo iniciatyva netaikyti nacionalinių nuostatų, nesuderinamų su minėtu 5 straipsniu. Vadinasi, siekdamas užtikrinti veiksmingą pareigos tinkamai atsižvelgti į atitinkamo trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę ir prireikus – į jo šeimos gyvenimą ir vaiko interesus įgyvendinimą, nacionalinis teismas, nagrinėjantis skundą dėl sprendimo uždrausti atvykti, priimto remiantis nacionalinės teisės aktais, kurie negali būti aiškinami laikantis iš Direktyvos 2008/115 5 straipsnio kylančių reikalavimų, turi išsiaiškinti, ar gali nukrypti tik nuo tos šių teisės aktų dalies, kuri trukdo tinkamai atsižvelgti į šiuos reikalavimus. Antraip nacionalinis teismas turėtų nesivadovauti visais minėtais teisės aktais ir savo sprendimą tiesiogiai grįsti šiuo 5 straipsniu. Direktyvos 2008/115 5 straipsnį pripažinus tiesiogiai veikiančiu, nacionaliniam teismui, netaikiusiam šiam 5 straipsniui prieštaraujančių nacionalinės teisės aktų, nekyla pareigos taikyti ankstesnių nacionalinės teisės aktų, kuriais suteikiamos papildomos garantijos (be garantijų minėto 5 straipsnio pagrindu).

[Prieiga internete](#)

PIKTNAUDŽIAVIMAS DOMINUOJANČIA PADĖTIMI

2023 m. sausio 12 d. sprendimas byloje *Lietuvos geležinkeliai prieš Komisiją, C-42/21 P*

Apeliacinis skundas – Konkurencija – Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi – Krovinių vežimo geležinkeliais rinka – Sprendimas, kuriuo konstatuotas SESV 102 straipsnio pažeidimas – Trečiųjų įmonių prieiga prie Lietuvos nacionalinės geležinkelių bendrovės valdomos infrastruktūros – Geležinkelio ruožo išardymas – Sąvoka „piktnaudžiavimas“ – Realus ar tikėtinas konkurento išstūmimas – Bendrojo Teismo naudojimas neribota jurisdikcija – Baudos sumažinimas

Bylos aplinkybės

Lietuvos nacionalinė geležinkelių bendrovė AB „Lietuvos geležinkeliai“ (toliau – LG) yra ir geležinkelių infrastruktūros valdytoja, ir krovinių vežimo geležinkeliu paslaugų teikėja Lietuvoje.

1999 m. LG sudarė komercinį susitarimą su AB „ORLEN Lietuva“ (toliau – Orlen), Lenkijos naftos įmonei PKN Orlen SA priklausančia Lietuvos naftos bendrove, kad jai teiktų vežimo geležinkeliais paslaugas Lietuvos teritorijoje. Šis susitarimas, be kita ko, buvo skirtas naftos produktams vežti iš Orlen priklausančios didelės naftos perdirbimo gamyklos, esančios Bugeniuose, Lietuvos šiaurės rytuose, netoli sienos su Latvija, į Klaipėdos (Lietuva) jūrų terminalą. 2008 m. kilus LG ir Orlen ginčui pastaroji bendrovė numatė galimybę jūrų eksporto iš Klaipėdos veiklą perkelti į Rygos ir Ventspilio (Latvija) jūrų terminalus ir tokiomis aplinkybėmis šių produktų iš Bugenių naftos perdirbimo gamyklos vežimą patikėti Latvijos nacionalinei geležinkelių bendrovei Latvijas dzelzceļš (toliau – LDZ). Dėl kelių dešimčių metrų geležinkelio trumpajame maršrute į Latviją deformacijos LG sustabdė eismą 19 km ilgio atkarpa tarp Mažeikių (Lietuva) ir sienos su Latvija. Nuo 2008 m. spalio 3 d. LG pradėjo išmontuoti aptariamą geležinkelio kelią, o 2008 m. spalio mėn. pabaigoje jis buvo visiškai išmontuotas. Manydama, kad LG neketina trumpuoju laikotarpiu suremontuoti aptariamo geležinkelio kelio, Orlen turėjo atsisakyti planų naudotis LDZ paslaugomis. 2017 m. spalio 2 d. sprendimu Komisija skyrė LG beveik 28 mln. EUR baudą už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi Lietuvos krovinių vežimo rinkoje. Tuomet LG pareiškė Bendrajame Teisme ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo ir baudos sumažinimo. 2020 m. lapkričio 18 d. sprendimu Bendrasis Teismas atmetė LG ieškinį ir sumažino baudą iki 20 068 650 EUR. LG pateikė Teisingumo Teismui apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo panaikinimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl išardyto geležinkelio kelio, kaip piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi formos

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad pagal SESV 102 straipsnį draudžiamas bet koks vienos ar kelių įmonių piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje, galintis

paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą. Taigi dominuojančią padėtį užimanti įmonė turi ypatingą pareigą savo elgesiu nepažeisti veiksmingos ir neiškraipytos konkurencijos vidaus rinkoje. „Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, kvalifikavimas apima dominuojančią padėtį užimančios įmonės veiksmus, kurie gali trukdyti išlaikyti šios konkurencijos lygį arba neleisti jai vystytis. Kalbėdamas apie veiksmus, kuriais atsisakoma suteikti prieigą prie dominuojančią padėtį užimančios įmonės savo veiklai sukurtos ir jai priklausančios infrastruktūros, Teisingumo Teismo pažymėjo, kad iš jo jurisprudencijos matyti, jog toks atsisakymas gali būti laikomas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, jei dėl šio atsisakymo ne tik galėjo būti pašalinta bet kokia prieigos prašančio asmens konkurencija atitinkamoje rinkoje ir jo nebuvo galima objektyviai pateisinti, bet ir jei pati infrastruktūra buvo būtina jo veiklai vykdyti, nes šiai infrastruktūrai nebuvo faktinės ar potencialios alternatyvos.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, jog tai, kad buvo išardytas geležinkelio kelias, kuriuo neišvengiamai nebegali naudotis ne tik konkurentai, bet ir pati dominuojančią padėtį užimanti įmonė, neturi būti vertinama kaip atsisakymas suteikti prieigą. Tai gali būti laikoma savarankiška piktnaudžiavimo forma.

Grįsdama reikalavimą panaikinti pirminį sprendimą, LG priekaištavo Bendrajam Teismui, kad jis padarė teisės klaidą, kai patvirtino tai, kad Komisija geležinkelio kelio išardymą kvalifikavo kaip „piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi“, remdamasi dviem kumuliaciniais veiksniais: t. y. aplinkybe, kad geležinkelio kelias buvo išardytas „skubiai“, ir aplinkybe, kad kelias buvo išardytas LG „iš anksto negavus reikalingų lėšų“. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas atmetė šį pagrindą kaip nepagrįstą, nes jis grindžiamas klaidingu skundžiamo sprendimo aiškinimu. Iš tiesų iš viso skundžiamo sprendimo aiškiai buvo matyti, jog Bendrasis Teismas pažymėjo, kad būtent atsižvelgdama į visas geležinkelio kelio išardymo faktines ir teises aplinkybes Komisija ginčijamame sprendime padarė išvadą, kad šis išardymas yra „piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi“, kaip tai suprantama pagal SESV 102 straipsnį. Šios aplinkybės susijusios su tuo, kad: LG žinojo apie *Orlen* ketinimą pereiti prie Latvijos jūrų terminalų naudojantis LDZ paslaugomis; ji skubiai visiškai išardė kelią, neužsitikindama reikalingo finansavimo ir nesiimdama jokių įprastų pasirengimo jį atstatyti priemonių; kelio išardymas prieštaravo įprastai sektoriaus praktikai; LG žinojo apie riziką netekti visos *Orlen* produktų vežimo veiklos ir LG stengėsi įtikinti Lietuvos vyriausybę neatstatyti geležinkelio kelio. Tik atmetęs visus LG argumentus, kuriais buvo ginčijami šie vertinimai, Bendrasis Teismas patvirtino Komisijos vertinimų pagrįstumą.

Teisingumo Teismas priminė, kad Bendrasis Teismas konstatavo, jog LG, kaip geležinkelių infrastruktūros valdytoja, turi ne tik teisės aktuose nustatytą pareigą užtikrinti eismo saugą, bet ir teisės aktuose nustatytą pareigą kuo labiau sumažinti geležinkelių tinklo sutrikimus ir gerinti jo veikimą. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad LG, kaip dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje užimančiai įmonei, taip pat teko ypatinga atsakomybė savo elgesiu nepažeisti veiksmingos ir neiškreiptos konkurencijos. Bendrojo Teismo teigimu, LG turėjo atsižvelgti į bet kokią galimybę trumpuoju laikotarpiu vėl leisti eksploatuoti geležinkelio kelią, rekonstrukciją vykdant etapais, ir vengti pašalinti šią galimybę. Tuo remdamasis, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad išardydama visą geležinkelio kelią nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis LG neatsižvelgė į ypatingą atsakomybę, kuri jai teko pagal SESV 102 straipsnį. Be to, iš skundžiamo sprendimo matyti, jog išvada, kad šis išardymas galėjo sukelti antikonkurencinį išstūmimo iš rinkos poveikį, grindžiama, viena vertus, aplinkybe, kad dėl šio išardymo LG pablogino padėtį, kuri buvo susidariusi sustabdžius eismą šiuo keliu, ir, kita vertus, 2 galimybės (apimančios visišką ir nedelsiamą geležinkelio kelio rekonstrukciją, kaip vienintelės tinkamos ir ekonomiškai pagrįstos galimybės) įgyvendinimo tvarka, o ne pačiu šios galimybės, o ne 1 galimybės (per penkerių metų terminą atlikti pirminius tikslinius remonto darbus ir tada – išsamią viso geležinkelio kelio rekonstrukciją), pasirinkimu. Be to, priešingai, nei teigė LG, Bendrasis Teismas jai nenustatė „absoliučios teisinės pareigos“ atkurti įprastą geležinkelio kelio padėtį vykdant pradinį remonto darbus. Priešingai, antikonkurencinis poveikis konstatuotas remiantis konkrečia 2 galimybės įgyvendinimo tvarka ir geležinkelio kelio išardymo poveikiu. Taigi išnagrinėjęs pagrindą, kuriuo siekta ginčyti Komisijos vertinimą, kad išardžius geležinkelio kelią buvo sukeltas antikonkurencinis poveikis, Teisingumo Teismas jį visą atmetė.

Dėl skirtos baudos Teisingumo Teismas priminė, kad pagal SESV 261 straipsnį ir Reglamento Nr. 1/2003 31 straipsnį Bendrasis Teismas naudojasi neribota jurisdikcija dėl Komisijos nustatytų baudų. Savo ruožtu apeliacinėje byloje priimdamas sprendimą teisės klausimais, Teisingumo Teismas negali teisingumo sumetimais savo vertinimu pakeisti Bendrojo Teismo įgyvendinant neribotą jurisdikciją

pateikto vertinimo dėl įmonėms už Sąjungos teisės pažeidimą paskirtų baudų dydžio. Tik tuo atveju, jeigu Teisingumo Teismas manytų, kad sankcijos dydis yra ne tik netinkamas, bet ir toks didelis, kad jį galima laikyti neproporcingu, reikėtų konstatuoti, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą dėl to, kad baudos dydis yra netinkamas. Nagrinėtu atveju pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 3 dalį Bendrasis Teismas, nustatydamas baudos dydį, atsižvelgė į padaryto pažeidimo sunkumą ir trukmę. Bendrasis Teismas dėl nagrinėjamo pažeidimo sunkumo atsižvelgė į šio pažeidimo pobūdį, LG padėtį atitinkamose rinkose ir šio pažeidimo geografinę aprėptį. Baudos dydžio įvertinimas iš naujo visiškai nėra pagrįstas atsižvelgimu į kokį nors antikonkurencinį ketinimą. Taigi dėl LG skirtos baudos apskaičiavimo Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas įgyvendino savo neribotą jurisdikciją, kai iš naujo įvertino baudos dydį ir sumažino Komisijos skirtą baudą.

[Prieiga internete](#)

APMOKESTINIMAS

2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Belgijos valstybė ir Promo 54, C-239/22*

Direktyva 2006/112/EB (PVM direktyva)⁴ – 12 straipsnio 1 ir 2 dalys – Pastatų ar jų dalių ir žemės, ant kurios jie pastatyti, tiekimas iki pirmo pastato panaudojimo – Vidaus teisės nuostatų, numatančių kriterijaus, susijusio su pirmu pastato panaudojimu, taikymą, nebuvimas – 135 straipsnio 1 dalies j punktas – Neapmokestinimas – Pastato, pirmą kartą panaudoto iki pertvarkymo, tiekimas po pertvarkymo – Nacionalinė administracinė doktrina, pagal kurią iš esmės pertvarkyti pastatai laikomi naujais pastatais

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant *Promo 54 SA*, veikiančios nekilnojamojo turto projektų vystymo srityje, ir Belgijos valstybės ginčą dėl pridėtinės vertės mokesčio (PVM), kurį ši bendrovė turėjo sumokėti už buvusios mokyklos pertvarkymą į butus ir biurus, sumos.

Nustatyta, kad 2008 m. birželio 6 d. *Promo 54* ir kita bendrovė *Immo 2020* sudarė bendradarbiavimo sutartį, pagal kurią *Immo 2020*, žemės sklypo, kuriame buvo pastatyta buvusi mokykla, šiuo atveju kolegija, savininkė, pavedė *Promo 54* užduotį prižiūrėti šios kolegijos pertvarkymą į butus ir biurus ir šio nekilnojamojo turto pardavimą. *Immo 2020* taip pat atsisakė teisės į daikto pagerinimą *Promo 54* naudai.

Šių būsimų butų juridinį pardavimo sandorį sudarė dvi atskiros su pirkėjais sudarytos sutartys. Pirmą, pirkėjai sudarė sutartį su *Immo 2020* dėl dalies pertvarkytino buvusios mokyklos pastato ir dalies žemės sklypo, kuriame jis pastatytas, pardavimo. Antra, tą pačią dieną *Promo 54* su pirkėjais sudarė renovacijos darbų atlikimo sutartį.

Belgijos mokesčių administratorius nusprendė, kad tai yra dirbtinai išskaidytas sandoris, siekiant piktnaudžiaujant gauti mokesčio lengvatą. Iš tikrųjų šis sandoris buvo vienas naujų butų tiekimo sandoris, apmokestinamas 21 % PVM tarifu, o ne seno pastato ir žemės sklypo, kuriame jis pastatytas, pardavimo sandoris, po pastato renovacijos apmokestinamas lengvatiniu 6 % tarifu.

Teisingumo Teismo vertinimas

Nacionalinis teismas iš esmės siekia sužinoti, ar PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies j punktas, siejamas su šios direktyvos 12 straipsnio 1 ir 2 dalimis, turi būti aiškinamas taip, kad pirmojoje nuostatoje numatytas neapmokestinimas, taikomas pastatų ar jų dalių ir žemės, ant kurios jie pastatyti, tiekimui, išskyrus tų, kurie buvo patiekti iki pirmo jų panaudojimo, taip pat taikomas pastato, kuris buvo pirmą kartą panaudotas iki jo pertvarkymo, tiekimui, net jei atitinkama valstybė narė vidaus teisėje nenustatė pirmo pastato panaudojimo kriterijaus taikymo pertvarkytiems pastatams tvarkos, kaip tai leidžia padaryti minėta antroji nuostata.

Dėl iš esmės pagerinto seno pastato tiekimo (ne)apmokestinimo PVM

⁴ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, nacionalinio teismo nurodytomis nuostatomis⁵ daromas skirtumas tarp senų pastatų, kurių pardavimas iš esmės neapmokestinamas PVM, ir naujų pastatų, kurių pardavimui PVM taikomas, neatsižvelgiant į tai, ar vykdoma nuolatinė ekonominė veikla, ar ji vykdoma tik retkarčiais. Taigi apmokestinamojo asmens atliekamas pastato tiekimas iki jo „pirmo panaudojimo“ apmokestinamas, o pastato tiekimas po jo „pirmo panaudojimo“ galutiniam vartotojui yra neapmokestinamas.

Šių nuostatų *ratio legis* yra santykinis seno pastato pardavimu sukurtos pridėtinės vertės nebuvimas. Iš tiesų pastato pardavimas galutiniam vartotojui po jo pirmo tiekimo, kuris reiškia gamybos proceso pabaigą, nesukuria didelės pridėtinės vertės, todėl iš principo turi būti neapmokestinamas.

Tačiau kadangi pertvarkyto⁶ seno pastato tiekimas, kaip ir naujo pastato tiekimas iki pirmo jo panaudojimo, sukuria pridėtinę vertę, jis atitinka PVM direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta „pirmo pastato panaudojimo“ kriterijų ir lemia apmokestinamąjį sandorį. Nors valstybės narės pagal PVM direktyvos 12 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą turi teisę nustatyti „pirmo pastato panaudojimo“ kriterijaus taikymo pastatų pertvarkymui tvarką, ši nuostata negali būti aiškinama taip, kad taip narėms leidžiama savo nacionalinės teisės aktuose pakeisti pačią sąvoką „pirmas pastato panaudojimas“.

[Prieiga internete](#)

2023 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Balgarska telekomunikatsionna kompania*, C-127/22

Direktyva 2006/112/EB (PVM direktyva)⁷ – 185 straipsnis – Pirkimo PVM atskaitos tikslinimas – Nurašytas turtas – Vėlesnė vertė kaip atliekų – Tinkamai įrodytas ar patvirtintas sunaikinimas arba pašalinimas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant „*Balgarska telekomunikatsionna kompania*“ EAD (toliau – BTK) ir Bulgarijos mokesčių administratoriaus ginčą dėl sprendimo, kuriuo atmestas BTK prašymas grąžinti sumas, sumokėtas už iš pradžių atliktus pridėtinės vertės mokesčio (PVM) atskaitos patikslinimus dėl įvairių ilgalaikio turto vienetų ir atsargų nurašymo 2014–2017 m.

Ginčo laikotarpiu bendrovė BTK nurašė įvairų turtą, pavyzdžiui, įrenginius, įrangą ar prietaisus, kurie dėl įvairių priežasčių, įskaitant nusidėvėjimą, defektus, ilgą naudojimo laiką ar netinkamumą, buvo laikomi netinkamais naudoti ar parduoti. Šis nurašymas atliktas laikantis taikytinų nacionalinės teisės aktų. Konkrečiai kalbant, jį sudarė atitinkamo turto išbraukimas iš bendrovės balanso. Be to, kai kurie šie daiktai kaip atliekos buvo parduoti apmokestinamoms trečiosioms įmonėms, o kiti – sunaikinti arba pašalinti. Šios nurašymo operacijos lėmė tikslinimus, susijusius su už atitinkamas prekes atskaityto pirkimo PVM grąžinimu į valstybės biudžetą.

Visgi vėliau BTK pateikė prašymą grąžinti sumas, sumokėtas atliekant minėtus tikslinimus. Ji teigė, kad nacionalinės nuostatos, pagal kurias buvo atlikti minėti tikslinimai, yra nesuderinamos su PVM direktyvos nuostatomis. Šis prašymas grąžinti buvo atmestas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl pirminės PVM atskaitos tikslinimo atveju, kai prekės, kurių pirkimo PVM buvo atskaitytas, yra parduodamos kaip atliekos kitam apmokestinamajam asmeniui

⁵ Pagal PVM direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punktą valstybės narės apmokestinamuoju asmeniu gali laikyti bet kurį asmenį, kuris retkarčiais vykdo pastato ar pastato dalių ir žemės, ant kurios jis pastatytas, tiekimą iki pirmo pastato panaudojimo. Šios direktyvos 135 straipsnio 1 dalies j punkte numatytas PVM neapmokestinimas taikomas pastatų tiekimui, išskyrus 12 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytą tiekimą, t. y. išskyrus pastatų tiekimą, kuris buvo atliktas iki „pirmo pastato panaudojimo“.

⁶ Teisingumo Teismas apibrėžė sąvoką „pastatų pertvarkymas“ ir nusprendė, kad atitinkamas pastatas turi būti iš esmės pakeistas, siekiant pakeisti jo naudojimą arba iš esmės pakeisti jo naudojimo sąlygas.

⁷ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

Nacionalinis teismas siekė išsiaiškinti, ar PVM direktyvos 185 straipsnio 1 dalį⁸ reikia aiškinti taip, kad turto, kuris, asmens nuomone, tapo nebenaudotinas vykdant įprastą ekonominę veiklą, nurašymas ir šio turto, kaip atliekų, pardavimas, kuris buvo apmokestintas PVM, yra „veiksnių, kuriais remiantis buvo apskaičiuota atskaitytina PVM suma, pasikeitimas“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Teisingumo Teismas nurodė, kad PVM direktyvos 185 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad turto, kuris, apmokestinamojo asmens nuomone, tapo nebenaudotinas vykdant įprastą ekonominę veiklą, nurašymas ir šio turto, kaip atliekų, pardavimas, kuris buvo apmokestintas PVM, nėra „veiksnių, kuriais remiantis buvo apskaičiuota atskaitytina PVM suma, pasikeitimas“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. Šiuo klausimu neturi reikšmės tai, kad atliekų pardavimas nepriskiriamas prie apmokestinamojo asmens, kuris vykdo tokį pardavimą, įprastos ekonominės veiklos arba kad atitinkamo turto pardavimo vertė yra mažesnė, palyginti su jo pradine verte, dėl to, kad jis parduodamas kaip atliekos, ar dėl tos pačios priežasties pasikeitė jo pirminis pobūdis.

Dėl pareigos patikslinti pirminę PVM atskaitą, kai prekės, kurių pirkimo PVM buvo atskaitytas, buvo sunaikintos, apmokestinamajam asmeniui nusprendus, kad jos nebetinkamos naudoti jo apmokestinamoje (ekonominėje) veikloje

Kiek tai susiję su sunaikintu turtu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar PVM direktyvos 185 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad turto, kurį apmokestinamasis asmuo laikė netinkamu naudoti vykdant įprastą ekonominę veiklą, nurašymas, po kurio šis turtas buvo savanoriškai sunaikintas, yra „veiksnių, kuriais remiantis buvo apskaičiuota atskaitytina PVM suma, pasikeitimas“, kaip tai suprantama pagal šio straipsnio 1 dalį, ir, jei taip, ar šio turto nurašymas tokiomis aplinkybėmis yra „deramas įrodymas ir patvirtinimas, kad turtas yra sunaikintas“, arba „deramas įrodymas ir patvirtinimas, kad turtas yra prarastas“, kaip tai suprantama pagal šio straipsnio 2 dalį, nors tai nėra įvykis, kuris nepriklauso nuo apmokestinamojo asmens valios ir kurio jis negalėjo nei numatyti, nei išvengti.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, pirma, kad sunaikinus turtą neišvengiamai išnyksta bet kokia galimybė jį panaudoti apmokestinamiesiems sandoriams. Vadinasi, dėl šios aplinkybės nutrūksta glaudus ir tiesioginis teisės į pirkimo PVM atskaitą ir atitinkamo turto naudojimo apmokestinamiesiems pardavimo sandoriams ryšys, todėl tai yra „veiksnių, kuriais remiantis buvo apskaičiuota atskaitytina PVM suma, pasikeitimas“, kaip tai suprantama pagal PVM direktyvos 185 straipsnio 1 dalį.

Antra, dėl žodžių „sunaikinimas“ ir „praradimas“ reikšmės ir apimties, kaip tai suprantama pagal PVM direktyvos 185 straipsnio 2 dalį, pažymėta, kad turtas negali būti prarastas dėl savanoriškų savininko ar naudotojo veiksmų, nors sunaikinimo atveju to negalima atmesti. Šiuo atveju, kadangi atitinkamas prekes sunaikino apmokestinamasis asmuo, reikia konstatuoti, kad tai yra „sunaikinimas“, o ne „praradimas“, kaip tai suprantama pagal PVM direktyvos 185 straipsnio 2 dalį. Be to, iš šios nuostatos nematyti, kad turto sunaikinimas turi visiškai priklausyti nuo apmokestinamojo asmens valios.

Vis dėlto tam, kad būtų taikoma PVM direktyvos 185 straipsnio 2 dalis, turto, kuris yra apmokestinamojo asmens turto dalis, sunaikinimas turi būti tinkamai įrodytas arba patvirtinamas ir **gali būti atsižvelgiama tik į turto sunaikinimą, dėl kurio nuspręsta, kad šis turtas objektyviai yra praradęs savo naudą apmokestinamajam asmeniui vykdant įprastą ekonominę veiklą.** Turto šalinimo būdai, kaip antai išvežimas į sąvartyną, turi būti laikomi vedančiais prie jo „sunaikinimo“, kaip tai suprantama pagal PVM direktyvos 185 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą, kai dėl jų šis turtas iš tikrųjų negrįžtamai išnyksta.

[Prieiga internete](#)

MUITINĖS VEIKLA

2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Bolloré Logistics, C-358/22*

⁸ PVM direktyvos 185 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta taisyklė, pagal kurią PVM atskaitos tikslinimas turi būti atliekamas, be kita ko, kai pateikus PVM deklaraciją pasikeičia veiksniai, kuriais remiantis buvo apskaičiuota atskaitytina suma.

Bendrijos muitinės kodeksas⁹ – 195 straipsnis – 217 straipsnio 1 dalis – 221 straipsnio 1 dalis – Bendrasis muitų tarifas – Muitinės skolininko garanto prievolės – Pranešimo apie skolą muitinei procedūra – Su šia skola susiję muitai, apie kuriuos skolininkui tinkamai nepranešta – Solidariojo garanto prievolė sumokėti skolą muitinei

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant *Bolloré Logistics SA* ir Prancūzijos mokesčių administratoriaus bei *Bolloré Ports de Cherbourg SAS* (BPC) ginčą dėl skolos muitinei, dėl kurios ieškovė pagrindinėje byloje buvo BPC garantas, sumokėjimo.

Nustatyta, kad bendrovė *Alpha Commodities* į Šerbūro uostą (Prancūzija) importavo ir iškrovė 46000 tonų Australijos druskos. Laukdama, kol šios prekės bus reeksportuotos, ji su BPC, transporto ir logistikos operatore, sudarė sandėliavimo sutartį. BPC prekėms pritaikė muitinio sandėliavimo procedūrą.

Manydama, kad BPC nebeturi galiojančios laikino sandėliavimo sutarties, muitinės administracija pranešė šiai bendrovei, kad nedelsiant panaikinamas leidimas taikyti muitinės sandėliavimo procedūrą ir kad ji ketina pranešti jai apie skolą muitinei, atsiradusią dėl šios procedūros negaliojimo.

2016 m. kovo 9 d. muitinės administracija pranešė BPC apie galutinį sprendimą dėl skolos muitinei nustatymo ir mokėjimo pranešimą. 2016 m. kovo 21 d. muitinės administracija įtraukė į apskaitą šią skolą ir išsiuntė BPC pranešimą apie išieškojimą. 2016 m. kovo 21 d. ir birželio 21 d. ši administracija pateikė ieškovei pagrindinėje byloje, kaip BPC garantui, du pranešimus apie išieškojimą bendrai 104265 EUR sumai, atitinkančiai garantuotus muitus.

Teisingumo Teismo vertinimas

Nacionalinis teismas, be kita ko, siekė sužinoti, ar Muitinės kodekso 195 straipsnis, 217 straipsnio 1 dalis ir 221 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad muitinė neturi teisės reikalauti iš 195 straipsnyje numatyto garanto sumokėti skolą muitinei tol, kol skolininkui nebuvo tinkamai pranešta apie muitų sumą.

Dėl garanto pareigos sumokėti muitinės skolą, kai apie šią skolą nebuvo tinkamai pranešta muitinės skolininkui, kurio prievolių įvykdymas buvo užtikrintas išduota garantija

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad Muitinės kodekso 221 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad taikant atitinkamą procedūrą muitinės tarnybų pateiktas pranešimas skolininkui apie mokėtiną importo arba eksporto muitų sumą yra galiojantis tik jei prieš tai minėtos tarnybos šių muitų sumą įtraukė į apskaitą. Jeigu apie muito sumą skolininkui nebuvo tinkamai pranešta, nes ji nebuvo tinkamai įtraukta į apskaitą (pagrindinėje byloje nagrinėtu atveju įtraukimas į apskaitą buvo atliktas po to, kai BPC buvo pranešta apie muito sumą), skolininkas neturi prievolės sumokėti skolą.

Dėl klausimo, ar vis dėlto galima reikalauti, kad garantas sumokėtų skolą muitinei, kurios skolininkas neprivalo mokėti, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, nors garantijos sutarties nereglamentuoja Sąjungos teisė, tik tuo atveju, kai skolininkas turi sumokėti skolą, kreditorius gali reikalauti šio skolininko garanto garantijos. Taigi, pirma, skolos muitinei skolininkas neprivalo mokėti, jei muito suma iš anksto neįtraukta į apskaitą, dėl ko pranešimas apie šią sumą šiam skolininkui nėra tinkamas, ir, antra, garantas neprivalo užtikrinti šios skolos sumokėjimo, nes skolininkas jos neprivalo sumokėti.

[Prieiga internete](#)

APLINKA

2023 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *WertInvest Hotelbetrieb, C-575/21*¹⁰

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2011/92/ES – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas – 2 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 2 dalis – II priedui

⁹ 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą

¹⁰ Šio sprendimo apžvalga parengta sprendimo teksto ir ESTT santraukos pagrindu.

priskirtini projektai – Miestų urbanizavimo projektai – Nagrinėjimas atsižvelgiant į ribines vertes arba kriterijus – 4 straipsnio 3 dalis – III priede nustatyti atitinkami atrankos kriterijai – 11 straipsnis – Teisė kreiptis į teismą

Bylos aplinkybės

Įmonė WertInvest Hotelbetrieb kreipėsi į Vienos (Austrija) miesto savivaldybės administraciją dėl statybos leidimo projektui „Heumarkt Neu“. Šis projektas yra centrinėje UNESCO pasaulio paveldo objekto, žinomo kaip „Vienos istorinis centras“, zonoje. Jį sudaro aptariamo sklypo pertvarkymas, nugriaunant esamą „InterContinental“ viešbutį ir statant kelis naujus pastatus, kuriuose numatomos viešbučių, komercinės, konferencijų, renginių, gyvenamosios ar biurų patalpos. Projektas taip pat apima požeminės čiuožyklos (pakeičiančios esamą), požeminės sporto salės su baseinu ir požeminės automobilių stovėjimo aikštelės statybą. Projektas užima apie 1,55 ha plotą, o bendras patalpų plotas – 89 000 m².

Atsižvelgdama į tai, kad miesto savivaldybės administracija nepriėmė sprendimo dėl šio prašymo, WertInvest Hotelbetrieb pateikė ieškinį dėl neveikimo Vienos administraciniam teismui, kuriuo prašo šio teismo išduoti prašomą statybos leidimą. Ji teigia, kad, atsižvelgiant į Austrijos teisėje nustatytas ribas ir kriterijus, projektui netaikomas reikalavimas atlikti poveikio aplinkai vertinimą.

Vienos administracinis teismas, kuris mano, kad pirmiausia turi nuspręsti, ar toks vertinimas turi būti atliktas, ar ne, abejoja, ar Austrijos teisės aktai yra suderinami su Direktyva 2011/92 dėl tam tikrų viešųjų ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (toliau – Direktyva). Šios abejonės kilo visų pirma dėl to, kad pagal Austrijos įstatymus „miesto plėtros projektų“ (tokių kaip nagrinėjamas) poveikio aplinkai vertinimas priklauso nuo to, ar bus pasiektas ne mažesnis kaip 15 ha žemės plotas ir didesnis nei 150 000 m² bendras patalpų plotas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl reikalavimo atlikti miesto plėtros projekto poveikio aplinkai vertinimą priklausymo tik nuo projekto dydžio

Teisingumo Teismas pasisakė, kad Direktyva draudžia nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos tam tikrų „miesto plėtros projektų“, kaip antai nagrinėjamųjų, poveikio aplinkai vertinimas priklauso nuo to, ar bus pasiektas ne mažesnis kaip 15 ha žemės plotas ir didesnis nei 150 000 m² bendras patalpų plotas.

Jei valstybė narė taiko slenksčius, kad įvertintų, ar reikia atlikti poveikio aplinkai vertinimą, būtina atsižvelgti į tokius veiksnius kaip projektų vieta, pavyzdžiui, nustatant ribines vertes, atitinkančias skirtingą projektų dydį, atsižvelgiant į projektų pobūdį ar vietą. Jei projektas, kaip antai nagrinėjamas, yra centrinėje UNESCO pasaulio paveldo vietovėje, su projekto vieta susijęs kriterijus yra ypač svarbus.

Miesto aplinkoje, kurioje erdvė yra ribota, ne mažesnio kaip 15 ha žemės ploto ir didesnio kaip 150 000 m² bendrojo ploto ribos yra tokios aukštos, kad praktiškai daugumai miesto plėtros projektų iš anksto netaikomas reikalavimas atlikti poveikio aplinkai vertinimą. Galiausiai Vienos administracinis teismas turi įvertinti, ar visiems arba beveik visiems atitinkamiems projektams šis reikalavimas netaikomas iš anksto. Tai iš esmės nebūtų suderinama su direktyva.

Be to, Direktyva draudžia prieš atliekant būtiną poveikio aplinkai vertinimą arba jo metu ar prieš užbaigiant poveikio aplinkai nagrinėjimą konkrečiu atveju, kurio tikslas – išsiaiškinti, ar būtinas poveikio aplinkai vertinimas, išduoti statybos leidimus atskiroms statybos veiklos rūšims, kurios yra bendro urbanizavimo projekto dalis.

[Prieiga internete](#)

REGISTRAI

2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Registų centras, C-354/21*

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Europos paveldėjimo pažymėjimas – Reglamentas (ES) Nr. 650/2012 – 1 straipsnio 2 dalies I punktas – Taikymo sritis – 68 straipsnis – Europos paveldėjimo pažymėjimo turinys – 69 straipsnio 5 dalis – Europos

paveldėjimo pažymėjimo pasekmės – Nekilnojamasis turtas, esantis kitoje valstybėje narėje nei paveldėjimo valstybė narė – To nekilnojamojo turto įregistravimas tos valstybės narės nekilnojamojo turto registre – Tokiam įregistravimui taikomi teisiniai reikalavimai pagal tos valstybės narės teisę – Įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1329/2014 – Šio įgyvendinimo reglamento 5 priede pateiktos V formos privalomasis pobūdis

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme nagrinėjant R. J. R. ir VĮ Registrų centro (Lietuva) ginčą dėl nuosavybės teisės į Lietuvoje esantį nekilnojamąjį turtą, kurio paveldėtojas yra R. J. R., įregistravimo Nekilnojamojo turto registre.

Pareiškėjas pagrindinėje byloje R. J. R. gyvena Vokietijoje. 2015 metais mirė jo motina (toliau – palikėja), tuo metu jos įprastinė gyvenamoji vieta taip pat buvo Vokietijoje. R. J. R., vienintelis palikėjos įpėdinis, Vokietijoje be išlygų priėmė visą jos palikimą. Jis kreipėsi į jurisdikciją turintį Vokietijos teismą, prašydamas išduoti Europos paveldėjimo pažymėjimą, nes tą palikimą sudarė ne tik Vokietijoje, bet ir Lietuvoje esantis turtas.

Pareiškėjui pagrindinėje byloje buvo išduotas paveldėjimo teisės liudijimas, kuriame nurodyta, kad G. R., miręs 2014 metais, paliko palikimą palikėjai, vienintelei savo įpėdinei, ir Europos paveldėjimo pažymėjimas, kuriame nurodyta, kad palikėja paliko palikimą pareiškėjui pagrindinėje byloje ir kad jis yra vienintelis jos įpėdinis ir priėmė palikimą be išlygų. R. J. R. šiuos dokumentus kartu su prašymu įregistruoti jo nuosavybės teises į Lietuvoje esantį palikėjai priklausiusį nekilnojamąjį turtą pateikė VĮ Registrų centrui, atsakingam už nekilnojamojo turto kadastrą ir registro tvarkymą Lietuvoje.

VĮ Registrų centro Turto registrų tvarkymo tarnybos Nekilnojamojo turto registro departamento Tauragės skyrius minėtą prašymą atmetė, nurodęs, kad Europos paveldėjimo pažymėjime nėra nekilnojamajam turtui identifikuoti reikalingų duomenų, numatytų Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatyme, t. y. jame nėra išvardyto pareiškėjo pagrindinėje byloje paveldėto turto. Šį sprendimą R. J. R. apskundė VĮ Registrų centro Centrinio registratoriaus ginčų nagrinėjimo komisijai, tačiau jo skundas nebuvo tenkintas. Dėl šių sprendimų R. J. R. pateikė skundą Regionų apygardos administracinio teismo Klaipėdos rūmams, tačiau teismas jo skundą taip pat atmetė kaip nepagrįstą. Todėl R. J. R. pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.

Šiomis aplinkybėmis Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą, kuriuo siekė išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 650/2012¹¹ 1 straipsnio 2 dalies I punktą, 68 straipsnio I punktą ir 69 straipsnio 5 dalį reikia aiškinti taip, jog pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias numatyta, kad prašymas įregistruoti nekilnojamąjį turtą šios valstybės narės nekilnojamojo turto registre gali būti atmestas, kai vienintelis šiam prašymui pagrįsti pateiktas dokumentas yra Europos paveldėjimo pažymėjimas, kuriame tas nekilnojamasis turtas nėra nurodytas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl visų Lietuvoje esančiam paveldimam nekilnojamajam turtui identifikuoti reikalingų duomenų nurodymo Europos paveldėjimo pažymėjime, siekiant šio pažymėjimo pagrindu įregistruoti nuosavybės teises Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registre

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Europos paveldėjimo pažymėjimas yra savarankiška Sąjungos teisės priemonė, kurios naudojimas ir poveikis išsamiai reglamentuojamas Reglamento Nr. 650/2012 nuostatomis. Europos paveldėjimo pažymėjimo tikslas, kaip nurodyta Reglamento Nr. 650/2012 67 konstatuojamojoje dalyje, įpėdiniais suteikti galimybę lengvai įrodyti savo statusą ir (arba) teises bei

¹¹ 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (OL L 201, 2012, p. 107).

įgaliojimus kitoje valstybėje narėje ir užtikrinti, kad tarpvalstybinio pobūdžio paveldėjimo klausimai Sąjungoje būtų sprendžiami greitai, sklandžiai ir veiksmingai.

Asmuo, pažymėjime nurodytas kaip įpėdinis, laikomas turinčiu tame pažymėjime nurodytą statusą ir (arba) jame nurodytas teises arba įgaliojimus, ir preziumuojama, kad nėra jokių kitų sąlygų ir (arba) apribojimų, susijusių su tomis teisėmis arba įgaliojimais, nei nurodyta tame pažymėjime. Taigi, kai Europos paveldėjimo pažymėjimas išduodamas įpėdiniui palikėjo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje, įpėdinis gali juo naudotis kitose valstybėse narėse, kuriose yra palikėjo turto.

Kai Europos paveldėjimo pažymėjimas pateikiamas kaip dokumentas, kuriuo remiantis prašoma įregistruoti paveldėtą nekilnojamąjį turtą, Reglamento Nr. 650/2012 68 straipsnyje numatyta, jog šiame pažymėjime turi būti pateikta būtiniausia informacija. Vis dėlto pažymėjimo turinys kiekvienu atveju gali skirtis priklausomai nuo to, kokių tikslų jis išduodamas.

Reglamento Nr. 650/2012 69 straipsnio 5 dalyje nustatyta, jog Europos paveldėjimo pažymėjimas yra galiojantis dokumentas, kuriuo remiantis paveldimas turtas įregistruojamas valstybės narės atitinkamame registre, nedarant poveikio, be kita ko, šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies I punkto taikymui, nes, kaip jau yra nusprendęs Teisingumo Teismas, toje nuostatoje numatyta, kad šis reglamentas netaikomas visoms registre įregistruotoms teisėms į nekilnojamąjį ar kilnojamąjį turtą, įskaitant tokių teisių įregistravimui keliamus teisinius reikalavimus, ir tokių teisių įregistravimo arba jų neįregistravimo registre pasekmėms (šiuo klausimu žr. 2017 m. spalio 12 d. sprendimo byloje *Kubicka*, C-218/16, EU:C:2017:755, 54 punktą).

Tai, kad tokie teisiniai reikalavimai reglamentuojami nacionalinėje teisėje, matyti ir iš Reglamento Nr. 650/2012 18 konstatuojamosios dalies, pagal kurią šis reglamentas netaikomas reikalavimams įregistruoti registre teisę į nekilnojamąjį arba kilnojamąjį turtą, todėl įregistravimo teisinės sąlygos ir būdas bei institucijos (pvz., žemės kadastrai arba notarai), kurios privalo tikrinti, kad būtų laikomasi visų reikalavimų ir pateikta ar parengta pakankamai dokumentų arba juose nurodyta reikiama informacija, turėtų būti nustatomi pagal valstybės narės, kurioje tvarkomas registras, teisę. Taigi Reglamento Nr. 650/2012, kuriuo sukuriama Europos paveldėjimo pažymėjimas, nuostatomis, konkrečiai – šio reglamento 69 straipsnio 5 dalimi, kartu su jo 1 straipsnio 2 dalies I punktu, j kurį daroma nuoroda pirmojoje nuostatoje, nedraudžiama valstybei narei nustatyti ar taikyti reikalavimus, kurių reikia laikytis registruojant daiktines teises į nekilnojamąjį turtą.

Kiekviena valstybė narė, kurioje numatytas toks daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą registravimas, gali laisvai nustatyti tokio registravimo sąlygas ir tvarką, įskaitant reikalavimą, kad paraiškoje arba prie jos prideduose dokumentuose būtų nurodyti visi nekilnojamojo turto, dėl kurio pateikiamas prašymas registruoti, identifikavimo duomenys. Todėl, kai už daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą registravimą atsakinga institucija gauna prašymą įregistruoti paveldėtą nekilnojamąjį turtą, tačiau šis turtas nėra nurodytas dokumente, kuriuo remiantis prašoma jį įregistruoti, įskaitant pateiktą Europos paveldėjimo pažymėjimą, ši institucija gali atmesti tokį prašymą. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad prašymo įregistruoti nekilnojamąjį turtą valstybės narės nekilnojamojo turto registre remiantis Europos paveldėjimo pažymėjimu atmetimas, motyvuojant tuo, kad jame nėra duomenų šiam turtui identifiкуoti, nekelia abejonių dėl šio pažymėjimo galiojimo, kiek tai susiję su kitais jame patvirtintais elementais, pavyzdžiui, įpėdinio statusu.

Atsižvelgęs į tai, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Reglamento Nr. 650/2012 1 straipsnio 2 dalies I punktą, 68 straipsnio I punktą ir 69 straipsnio 5 dalį reikia aiškinti taip, jog pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, kuriose numatyta, kad prašymas įregistruoti nekilnojamąjį turtą šios valstybės narės nekilnojamojo turto registre gali būti atmetas, kai vienintelis šiam prašymui pagrįsti pateiktas dokumentas yra Europos paveldėjimo pažymėjimas, kuriame tas nekilnojamasis turtas nėra nurodytas.

[Prieiga internete](#)

DUOMENŲ APSAUGA

2023 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Österreichische Datenschutzbehörde*, C-487/21

Asmens duomenų apsauga – Reglamentas (ES) 2016/679 – Duomenų subjekto teisė susipažinti su tvarkomais jo asmens duomenimis – 15 straipsnio 3 dalis – Duomenų kopijos pateikimas – Sąvoka „kopija“ – Sąvoka „informacija“

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant F.F. ir *Österreichische Datenschutzbehörde* (Austrijos duomenų apsaugos tarnyba, toliau – DSB) ginčą dėl pastarosios atsisakymo įpareigoti CRIF GmbH perduoti F.F. dokumentų ir išrašų iš duomenų bazių, kuriuose, be kita ko, yra tvarkomi jo asmens duomenys, kopijas.

CRIF yra verslo konsultacijų įmonė, kuri klientų prašymu teikia informaciją apie trečiųjų šalių mokumą. Šiuo tikslu ji tvarkė pareiškėjo pagrindinėje byloje asmens duomenis. 2018 m. gruodžio 20 d. pareiškėjas pagrindinėje byloje, remdamasis BDAR¹² 15 straipsniu, paprašė CRIF leisti susipažinti su savo asmens duomenimis. Be to, jis paprašė pateikti dokumentų, t. y. elektroninių laiškų ir išrašų iš duomenų bazių, kuriuose, be kita ko, yra jo duomenų, kopijas „įprastu techniniu formatu“. Atsakydama į šį prašymą CRIF pateikė pareiškėjui pagrindinėje byloje apibendrintą jo tvarkomų asmens duomenų sąrašą. Manydamas, kad CRIF turėjo jam perduoti visų dokumentų, kuriuose yra jo duomenų, kaip antai elektroninių laiškų ir duomenų bazių išrašų, kopijas, pareiškėjas pagrindinėje byloje pateikė DSB skundą.

2019 m. rugsėjo 11 d. sprendimu DSB atmetė tą skundą ir konstatavo, kad CRIF nepažeidė pareiškėjo pagrindinėje byloje teisės susipažinti su asmens duomenimis.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuriam pareiškėjas pagrindinėje byloje pateikė skundą dėl to sprendimo, kilo klausimas dėl BDAR 15 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio taikymo srities.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl tvarkomų asmens duomenų kopijos pagal BDAR 15 straipsnio 3 dalies 1 sakinį

Teisingumo Teismas sprendė, kad tvarkomų asmens duomenų kopija, kurią duomenų valdytojas turi pateikti pagal BDAR 15 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį, turi atitikti visus požymius, leidžiančius duomenų subjektui veiksmingai įgyvendinti savo teises pagal šį reglamentą, todėl joje turi būti visiškai ir tiksliai atgaminti šie duomenys.

Teisingumo Teismas paaiškino, jog siekiant užtikrinti, kad taip pateiktą informaciją būtų lengva suprasti, kaip to reikalaujama pagal BDAR 12 straipsnio 1 dalį, siejamą su šio reglamento 58 konstatuojamąja dalimi, dokumentų ištraukų ar net visos apimties dokumentų ar išrašų iš duomenų bazių, kuriuose, be kita ko, yra tvarkomų asmens duomenų, atgaminimas gali būti būtinas tuo atveju, kai tvarkomų asmens duomenų kontekstas yra būtinas, siekiant užtikrinti, kad jie būtų suprantami. Konkrečiai kalbant, kai asmens duomenys generuojami remiantis kitais duomenimis arba kai tokie duomenys gaunami iš laisvų laukelių, t. y. kai nesant nuorodų atskleidžiama informacija apie duomenų subjektą, tokių duomenų tvarkymo kontekstas yra būtinas elementas, kad duomenų subjektas galėtų turėti skaidrią prieigą ir kad šie duomenys būtų jam pateikti suprantamai.

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog tais atvejais, kai teisės visapusiškai susipažinti su asmens duomenimis įgyvendinimas prieštarauja kitų asmenų teisėms ir laisvėms, reikia užtikrinti nagrinėjamų teisių ir laisvių pusiausvyrą. Kai įmanoma, turėtų būti pasirenkami tokie asmens duomenų perdavimo būdai, kuriais nebūtų pažeistos kitų asmenų teisės ar laisvės, atsižvelgiant į tai, kad, kaip nurodyta BDAR 63 konstatuojamojoje dalyje, tokie argumentai neturėtų „lemti, kad duomenų subjektui būtų atsisakyta suteikti visą informaciją“.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekė išsiaiškinti, ar BDAR 15 straipsnio 3 dalies trečias sakinytis turi būti aiškinamas taip, kad jame vartojama sąvoka „informacija“

¹² 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1, klaidų ištaisymai OL L 127, 2018, p. 2 ir OL L 74, 2021, p. 35).

susijusi tik su asmens duomenimis, kurių kopiją pagal šios dalies pirmą sakinį turi pateikti duomenų valdytojas, ar ji taip pat apima visą šio straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, t. y. net ir kitus elementus, kaip antai metaduomenis.

Teisingumo Teismas nusprendė, jog BDAR 15 straipsnio 3 dalies trečiame sakinyje vartojama sąvoka „informacija“ susijusi tik su asmens duomenimis, kurių kopiją pagal šios dalies pirmą sakinį turi pateikti duomenų valdytojas.

[Prieiga internete](#)

VARTOTOJAI

2023 m. birželio 29 d. sprendimas byloje *Verband Sozialer Wettbewerb (Contenants consignés)*, C-543/21

Vartotojų apsauga – Prekių kainų nurodymas – Direktyva 98/6/EB – 2 straipsnio a punktas – Sąvoka „pardavimo kaina“ – Prekės, parduodamos supakuotos į grąžinamą tarą – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos užstato sumą privaloma nurodyti atskirai nuo pardavimo kainos

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Direktyvos 98/6/EB¹³ (toliau – Direktyva) 2 straipsnio a punkto, nagrinėjant asociacijos *Verband Sozialer Wettbewerb eV*, kurios tikslas – užtikrinti konkurencijos teisės laikymąsi, ir maisto produktus platinančios komercinės bendrovės ginčą dėl įpareigojimo ar neįpareigojimo įtraukti vartotojų mokėtino užstato sumą į prekių, supakuotų į grąžinamą tarą, pardavimo kainą.

Bendrovė pradėjo reklamuoti gėrimus ir jogurtą, išpilstytus į stiklinius butelius ir indelius, kuriuos galima grąžinti už užstatą, lankstinuke, kuriame užstato už šią tarą dydis buvo nurodytas papildomais žodžiais „ir <...> EUR užstatas“. Manydama, kad tokia reklama yra neteisėta, nes joje nenurodyta bendra prekių kaina (su užstatu), asociacija teismo prašė nutraukti tokią reklamą. Bylai pasiekus aukščiausiąjį teismą, šiam kilo klausimas, ar sąvoka „pardavimo kaina“ apima užstatą, kurį vartotojas turi sumokėti pirkdamas prekes, supakuotas į tarą, kuri įtraukta į užstato sistemą, sumą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl užstato, kurį vartotojas turi sumokėti pirkdamas prekes, sumos įtraukimo į „pardavimo kainą“

Teisingumo Teismas paaiškino, kad, pirma, užstatas negali būti prilyginamas „mokesčiui“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2 straipsnio a punktą, nes užstato suma neturi jokių mokesčio požymių; ir antra, į pardavimo kainą, kaip galutinę kainą, būtinai turi būti įtrauktos kainos sudedamosios dalys, kurių neįmanoma išvengti ir kurias galima iš anksto numatyti; šias kainos sudedamąsias dalis vartotojas privalo sumokėti ir jos yra piniginis atlygis įsigyjant atitinkamą prekę. Į grąžinamą tarą supakuota prekė negali būti įsigyta be šios taros, todėl užstato suma yra „neišvengiama pardavimo kainos sudedamoji dalis“, tačiau tai, kad vartotojas grąžina tarą pardavimo vietoje, suteikia šiam vartotojui teisę į užstato sumos grąžinimą. Dėl tokios teisės ši suma nėra „privaloma“ vartotojui, todėl negali būti laikoma „galutine“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2 straipsnio a punktą.

Nors vartotojas savo noru ir negrąžina grąžinamos taros, todėl su ja susijusi sumokėta suma šiam vartotojui tampa galutine ekonomine našta, vis dėlto užstato grąžinimo sistema reiškia, kad ši suma iš principo gali būti grąžinta, ir tikimasi, kad bus grąžinta. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad užstato, kurį vartotojas turi sumokėti pirkdamas prekę, supakuotą į grąžinamą tarą, suma nėra pardavimo kainos sudedamoji dalis, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2 straipsnio a punktą. Tą patvirtina ir Direktyva siekiami tikslai, t. y. pagerinti vartotojui teikiamos informacijos kokybę ir palengvinti galimybę palyginti prekybininkų vartotojams siūlomų prekių pardavimo kainas.

¹³ 1998 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/6/EB dėl vartotojų apsaugos žymint vartotojams siūlomų prekių kainas.

Užstato sumos nurodymas atskirai, šalia prekės, supakuotos į gražinamą tarą, pardavimo kainos, leidžia vartotojams įvertinti ir palyginti prekės kainas bei pasirinkti remiantis paprastu palyginimu. Tokiomis aplinkybėmis vidutinis vartotojas, kuris yra pakankamai informuotas ir protingai pastabus bei nuovokus, gali sudėti prekės kainą ir užstato sumą, kad nustatytų bendrą sumą, kurią jis turi sumokėti pirkimo dieną. Direktyvos 2 straipsnio a punktas turi būti aiškinamas taip, kad jame esanti sąvoka „pardavimo kaina“ neapima užstato, kurį vartotojas turi sumokėti pirkdamas prekes, supakuotas į tarą, kuri įtraukta į užstato sistemą, sumos.

[Prieiga internete](#)

2023 m. sausio 12 d. sprendimas byloje D.V. (Honoraires d'avocat - Principe du tarif horaire), C-395/21

Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Direktyva 93/13/EEB – Advokato su vartotoju sudaryta teisinių paslaugų teikimo sutartis – 4 straipsnio 2 dalis – Sutarties sąlygų nesąžiningumo vertinimas – Pagrindinį sutarties dalyką sudarančių sąlygų neįtraukimas – Sąlyga, pagal kurią advokato užmokestis mokamas taikant valandinio įkainio principą – 6 straipsnio 1 dalis – Nacionalinio teismo įgaliojimai, kai tam tikra sąlyga kvalifikuojama kaip „nesąžininga“

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Direktyvos 93/13/EEB¹⁴ (toliau – Direktyva) 3 straipsnio 1 dalies, 4 straipsnio 2 dalies, 6 straipsnio 1 dalies ir 7 straipsnio 1 dalies išaiškinimo, nagrinėjant advokatės ir jos kliento ginčą dėl suteiktų teisinių paslaugų apmokėjimo.

Pagrindinėje byloje klientas, kaip vartotojas, su advokate sudarė penkias atlygintinių teisinių paslaugų teikimo sutartis, pagal kurias advokatės honoraro dydis yra 100 eurų „už kiekvieną klientui teikiamos konsultacijos ar teisinių paslaugų teikimo valandą“, o „nurodyto honoraro dalis sumokama iš karto advokatui pateikus sąskaitą už teisines paslaugas, atsižvelgiant į suteiktą konsultaciją ar teisinių paslaugų teikimo valandas“. Nors klientas sumokėjo užmokesčio avansines įmokas, jis neapmokėjo pateiktos sąskaitos už visas suteiktas paslaugas, dėl ko advokatė kreipėsi į teismą. Bylą pasiekus Lietuvos Aukščiausiajam Teismui, šiam kilo klausimas, pirma, dėl pagrindinį teisinių paslaugų teikimo sutarčių dalyką sudarančioms sąlygoms taikomo skaidrumo reikalavimo ir, antra, dėl pasekmių pripažinus sąlygą, kurioje nustatyta šių paslaugų kaina, nesąžininga.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl advokato ir vartotojo sudarytos teisinių paslaugų teikimo sutarties atskirai neaptartos sąlygos, kurioje teikiamų paslaugų kaina nustatyta remiantis valandinio įkainio principu, patekimo į Direktyvos taikymo sritį

Teisingumo Teismas priminė, kad „pagrindinio sutarties dalyko“ sąvoka negali apimti sąlygų, kurios papildo pačią sutartinių santykių esmę apibrėžiančias sąlygas, tačiau sąlyga, kurioje nustatyta įgaliotojo pareiga sumokėti advokato honorarus ir nurodytas jų dydis, yra viena iš sąlygų, kuriose apibrėžiama pati sutartinių santykių esmė, nes akivaizdus šių santykių požymis – atlygintinis teisinių paslaugų teikimas. Todėl ją apima „pagrindinio sutarties dalyko“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 4 straipsnio 2 dalį. Teismas taip pat nurodė, kad tada, kai sutarties sąlyga yra viena iš tų, kurios apibrėžia pačią sutartinių santykių esmę, toks aiškinimas galioja ir tuo atveju, kai ši sąlyga atskirai aptarta, ir tuo atveju, kai ji taip neaptarta.

Dėl sąlygos aiškumo ir suprantamumo reikalavimo tenkinimo, kai paslaugų kaina apibrėžiama vien taikomu valandiniu įkainiu

¹⁴ 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais, iš dalies pakeista 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES.

Sutarties sąlygos aiškumo ir suprantamumo reikalavimą reikia suprasti kaip reiškiantį ir tai, kad sutartyje turi būti skaidriai nurodyta, kaip konkrečiai veikia atitinkamoje sąlygoje nurodytas mechanizmas, taip pat prireikus šio mechanizmo ryšys su kitose sąlygose nustatytu mechanizmu, kad šiam vartotojui būtų sudaryta galimybė pagal tikslus ir suprantamus kriterijus numatyti ekonomines pasekmes, kurių jam atsiranda dėl tokios sąlygos. Informacijos apie sutarties sąlygas ir jos sudarymo pasekmes vartotojui pateikimas prieš sudarant sutartį yra ypač svarbus. Būtent remdamasis šia informacija jis nusprendžia, ar nori būti saistomas sąlygų, kurias iš anksto suformuluoja verslininkas.

Nagrinėtu atveju sąlygoje dėl kainos tik nurodyta, kad advokato honoraro dydis yra 100 eurų už kiekvieną teisinių paslaugų teikimo valandą. Kadangi advokatas jokios kitos informacijos nepateikia, toks kainos nustatymo mechanizmas neleidžia vidutiniam pakankamai informuotam ir protingai pastabiam bei nuovokiam vartotojui įvertinti dėl šios sąlygos atsirandančių finansinių pasekmių, t. y. sužinoti bendros už šias paslaugas mokėtinos sumos. Nors negalima reikalauti, kad verslininkas informuotų vartotoją apie galutines jo priimto įsipareigojimo finansines pasekmes (jos priklauso nuo būsimų, nenumatomų ir nuo verslininko valios nepriklausančių įvykių), informacija, kurią jis privalo pateikti prieš sudarant sutartį, turi padėti vartotojui priimti atsargų sprendimą ir suprasti, kad, pirma, tokie įvykiai galimi ir, antra, jie gali turėti įtakos atitinkamo teisinių paslaugų teikimo trukmei.

Ši informacija, kuri gali skirtis atsižvelgiant į, pirma, teisinių paslaugų sutartyje numatytų paslaugų dalyką ir pobūdį ir, antra, taikytinas profesines ir profesinės etikos taisykles, turi apimti duomenis, padedančius vartotojui apytikriai įvertinti bendrą šių paslaugų kainą. Tai gali būti numatomų dirbti valandų siekiant suteikti tam tikrą paslaugą skaičiaus ar minimalaus jų skaičiaus prognozė arba įsipareigojimas pagrįstais intervalais atsiųsti sąskaitas ar periodines ataskaitas, kuriose būtų nurodytas dirbtų valandų skaičius.

Dėl sutarties sąlygos pripažinimo nesąžininga vien dėl skaidrumo reikalavimo nesilaikymo

Kadangi valstybės narės turi diskreiją savo nacionalinėje teisėje numatyti aukštesnį vartotojų apsaugos lygį, pagal Direktyvą, nors joje nereikalaujama, kad su vartotoju sudarytos sutarties neskaidri sąlyga automatiškai būtų pripažinta nesąžininga, nedraudžiama, kad tokia pasekmė kiltų pagal nacionalinę teisę.

Dėl pasekmių panaikinus nesąžininga pripažintą sąlygą

Teisingumo Teismas priminė, kad tam tikros sutarties sąlygos pripažinimas nesąžininga turi leisti atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų vartotojas, jei nebūtų šios nesąžiningos sąlygos. Sąlygą dėl kainos pripažinus nesąžininga, nacionalinis teismas privalo jos nebetaikyti, nebent tam prieštarautų vartotojas. Padėties, kurioje būtų atsidūręs vartotojas, jei nebūtų buvę šios sąlygos, atkūrimas iš esmės reiškia, įskaitant atvejus, kai paslaugos buvo suteiktos, kad jis atleidžiamas nuo pareigos sumokėti remiantis šia sąlyga nustatytą užmokestį. Taigi tuo atveju, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręstų, kad, taikant atitinkamas vidaus teisės nuostatas, sutartys negali išlikti panaikinus sąlygą dėl kainos, pagal Direktyvos 6 straipsnio 1 dalį nedraudžiama tų sutarčių pripažinti negaliojančiomis, net jeigu dėl to verslininkas negautų jokio atlygio už savo paslaugas. Tik tuo atveju, jei dėl visų sutarčių pripažinimo negaliojančiomis vartotojui kiltų ypač nepalankių pasekmių, dėl kurių jis nukentėtų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išimtinę galimybę negaliojančia pripažintą nesąžiningą sąlygą pakeisti dispozityviaja arba bendru atitinkamos sutarties šalių susitarimu taikoma nacionalinės teisės nuostata. Vis dėlto svarbu, kad tokia nuostata būtų konkrečiai skirta verslininko su vartotoju sudarytoms sutartims ir turinio aspektu nebūtų tokio bendro pobūdžio, kad ją taikydamas nacionalinis teismas iš esmės pats galėtų nustatyti už suteiktas paslaugas mokėtiną užmokestį. Teismas negali papildyti pagrindinėje byloje nagrinėjamų sutarčių ir pats nustatyti, kaip jis mano, protingo užmokesčio už suteiktas paslaugas dydžio.

[Prieiga internete](#)

2023 m. kovo 2 d. sprendimas byloje Eurocostruzioni, C-31/21

Struktūriniai fondai – Reglamentas (EB) Nr. 1685/2000 – Išlaidų tinkamumas finansuoti – Pareiga įrodyti apmokėjimą – Apmokėtos sąskaitos faktūros – Lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentai – Tiesiogiai galutinio naudos gavėjo vykdomi statybos darbai

Bylos aplinkybės

Pareiškėjui pagrindinėje byloje – statybos sektoriuje veiklą vykdančiai įmonei – skirtas finansavimas viešbučiui ir jam priklausantiems sporto įrenginiams statyti ir įrengti. Dėl galutinio naudos gavėjo savo priemonėmis atliktų darbų nutarime skirti subsidiją jis įpareigotas pateikti su darbų apskaita susijusius dokumentus – statybos darbų žurnalą ir apskaitos registrą. Įmonė atliko numatytus darbus ir pateikė nutarime skirti subsidiją nurodytus dokumentus, tačiau kompetentinga institucija atsisakė išmokėti darbams skirtos subsidijos likutį, motyvuodama, kad įmonė nepateikė sąskaitų faktūrų arba lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentų pagal Reglamento Nr. 1685/2000¹⁵ priedo 1 taisyklės 2.1 punktą. Įmonė inicijavo mokėjimo įsakymo procedūrą teisme, prašydama priteisti jai subsidijos likutį.

Bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas kreipėsi į ESTT teiraudamasis: 1) ar pagal Reglamentą Nr. 1685/2000 galutinių naudos gavėjų mokėjimai būtinai turi būti pagrįsti apmokėtomis sąskaitomis faktūromis, net tuo atveju, kai finansavimas naudos gavėjui buvo suteiktas tam, kad jis nekilnojamojo turto objektą pastatytų panaudodamas savo medžiagas, įrangą ir darbo jėgą, ar nuo jų galima nukrypti pagal kitą nuostatą nei ta, kuri yra aiškiai numatyta tuomet, kai tokių įrodymų pateikti nėra galimybės, ir kuria reikalaujama pateikti „lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentus“; 2) ar Reglamento Nr. 1685/2000 priedo 1 taisyklės 2.1 punktas turi būti aiškinamas taip, kad galutinio pastato statybos finansavimo gavėjo, statybos darbus atlikusio savo priemonėmis, atveju statybos darbų žurnalas ir apskaitos registras gali būti laikomi „lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentais“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Teisingumo Teismo vertinimas*Dėl sąvokos „lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentai“ turinio*

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog iš Reglamento Nr. 1685/2000 priedo 1 taisyklės 2.1 punkto formuluotės matyti, jog tam, kad būtų laikomos tinkamomis finansuoti, galutinių naudos gavėjų patirtos išlaidos „paprastai“ turi būti pagrįstos apmokėtomis sąskaitomis faktūromis, o jeigu to negalima padaryti – lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentais. Žodis „paprastai“ aiškiai reiškia pareigą pateikti apmokėtas sąskaitas faktūras, o lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentų pateikimas yra šios bendrosios taisyklės išimtis. Reglamento Nr. 1685/2000 priedo 1 taisyklės 2.1 punkte nėra numatyta galimybė taikyti kitas išimtis, išskyrus joje aiškiai nurodytąją, kurią reikia aiškinti siaurai. Toks aiškinimas atitinka patikimo finansų valdymo tikslą, nurodytą Reglamento Nr. 1260/1999¹⁶ 35 ir 43 konstatuojamosiose dalyse bei 38 straipsnio 1 dalies c ir d punktuose. Pagal pastarąsias nuostatas valstybės narės, be kita ko, užtikrina, kad joms perduotos lėšos būtų naudojamos laikantis patikimo finansų valdymo principų, o išlaidų deklaracijos būtų rengiamos naudojant apskaitos sistemas pagal patvirtinamuosius dokumentus, kuriuos galima patikrinti.

ESTT pabrėžė, jog atlyginti galima tik faktiškai patirtas ir tinkamai pagrįstas išlaidas. Bet koks kitas reikalavimo pagrįsti tokias išlaidas aiškinimas gali pakenkti patikimam struktūrinių fondų finansų valdymui. Tai, kad naudos gavėjas statybos darbus atliko savo priemonėmis, jo neatleidžia nuo Reglamentuose Nr. 1260/1999 ir Nr. 1685/2000 numatytų pagrindimo reikalavimų.

Vertindamas sąvokos „lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentai“ turinį, ESTT nurodė, jog įprastinė šio žodžių junginio reikšmė bendrinėje kalboje apima bet kokius apskaitos dokumentus, jeigu

¹⁵ 2000 m. liepos 28 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1685/2000, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1260/1999 įgyvendinimo taisykles dėl struktūrinių fondų bendrai finansuojamos veiklos išlaidų tinkamumo

¹⁶ 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1260/1999, nustatantis bendrąsias nuostatas dėl struktūrinių fondų

jie, kaip ir apmokėtos sąskaitos faktūros, įrodo galutinio naudos gavėjo realiai patirtas išlaidas, todėl tokie dokumentai laikomi turinčiais panašią įrodomąją vertę kaip ir apmokėtos sąskaitos faktūros. Reglamento Nr. 1260/1999 32 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos antrame sakinyje įtvirtintas reikalavimas, kad tarpiniai mokėjimai ir likučio apmokėjimas būtų susiję su „faktiškai sumokėtomis išlaidomis, kurios turi atitikti galutinių naudos gavėjų mokėjimus“. Siekiant paisyti šio reikalavimo, sąvokos „lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentai“ taikymo sritis turi apimti tik tuos apskaitos dokumentus, kurie įrodo patirtų išlaidų realumą ir teisingai bei tiksliai jas atspindi; jie taip pat turi atitikti atitinkamo galutinio naudos gavėjo atliktus mokėjimus.

Šiuo aspektu taip pat akcentuota, kad kvietime teikti paraiškas, apibrėžiant tinkamas finansuoti išlaidas, buvo padaryta aiški nuoroda į Reglamentą Nr. 1685/2000. Todėl tai, kad nutarime skirti subsidiją nebuvo įpareigojimo pateikti apmokėtas sąskaitas faktūras ir (arba) lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentus statybos darbų išlaidoms pagrįsti, neturi įtakos minėto reglamento taikymui.

Atsižvelgęs į nustatytas aplinkybes, ESTT konstatavo, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pareiškėjas pagrindinėje byloje galėjo patirtas išlaidas pagrįsti apmokėtomis sąskaitomis faktūromis, o jei tokios galimybės nebuvo, – įvertinti, ar pateiktus statybos darbų žurnalą ir apskaitos registrą (atsižvelgiant į jų konkretų turinį ir atitinkamas nacionalines nuostatas) galima laikyti „lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentais“. Taip būtų galima konstatuoti tuo atveju, jei šie dokumentai įrodytų realiai patirtas išlaidas, atitinkančias atliktus mokėjimus, taip pat teisingai ir tiksliai tas išlaidas atspindėtų; ir priešingai – jei statybos darbų žurnalas ir apskaitos registras apsiribotų tik darbų eigos ataskaita, nurodant tik išankstinį darbų apimtį nustatymą pagal standartinį kainoraštį, kuris yra abstraktus ir objektyviai nesusijęs su faktinėmis išlaidomis, šių dokumentų nebūtų galima laikyti „lygiavertės įrodomosios vertės apskaitos dokumentais“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1685/2000 priedo 1 taisyklės 2.1 punktą.

[Prieiga internete](#)

VALSTYBĖS PAGALBA

Didžiosios kolegijos 2023 m. sausio 12 d. sprendimas byloje *DOBELES HES, C-702/20 ir C-17/21*¹⁷

Valstybės pagalba – SESV 107 straipsnio 1 dalis – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos viešajam operatoriui nustatyta pareiga vykdyti įsigijimus iš atsinaujinančios energijos gamintojų didesne nei rinkos kaina – Dalies aptariamą pagalbą neišmokėjimas – Nauja pagalba – Pareiga pranešti – *De minimis* pagalba

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant atitinkamai „DOBELES HES“ SIA ir „GM“ SIA (toliau kartu – įmonės pareiškėjos, suinteresuotieji gamintojai) ir *Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija* (Viešųjų paslaugų reguliavimo komisija, Latvija, toliau – reguliavimo institucija) ginčą dėl patvirtintos skirstymo bendrovės superkamos elektros energijos kainos pernelyg mažo tarifo nustatymo.

2005 m. gegužės 5 d. Latvija priėmė įstatymą (galiojo nuo 2005 m. birželio 8 d. iki 2014 m. gruodžio 31 d.), kuriuo keičiama elektros energijos gamintojų pagaminto elektros energijos pertekliaus pardavimo padidintu tarifu tvarka. Tame įstatyme pažymėta, kad elektros energijos iš atsinaujinančių energijos šaltinių gamintojai, kurie tuo metu jau buvo pradėję veiklą, išsaugojo teisę pasinaudoti ankstesnėmis sąlygomis, kurios iš esmės buvo palankesnės, kiek tai susiję su taikomomis pardavimo padidintu tarifu kainomis.

DOBELES HES SIA ir GM SIA yra dvi Latvijos įmonės, eksploatuojančios hidroelektrines, kuriose elektros energija gaminama iš atsinaujinančių energijos šaltinių. Įsigaliojus šiam įstatymui, Latvijos reguliavimo institucija, turinti įgaliojimus nustatyti vidutinį elektros energijos tarifą, tą įstatymą išaiškino taip, kad juo tiems gamintojams užfiksuojamas 2005 m. birželio 7 d. galiojusio dydžio vidutinis elektros energijos pardavimo tarifas. Todėl ši institucija nustojo perskaiciuoti tą tarifą. Tai įmones pareiškėjas

¹⁷ Šio sprendimo apžvalga parengta sprendimo teksto ir ESTT sprendimo santraukos pagrindu.

paskatino pareikalauti, kad reguliavimo institucija atlygintų „žalą“ ir kompensuotų nuostolius, patirtus dėl to, kad tarifas tapo fiksuotas. Reguliavimo institucija atsisakė tenkinti šiuos reikalavimus, tačiau Latvijos administracinis teismas iš dalies patenkino jų ieškinius. Administracinis teismas nustatė sąlygą, kad sumos, kurias reguliavimo institucija turi sumokėti kaip valstybės pagalbą, gali būti išmokėtos tik tuo atveju, jeigu Europos Komisija priims sprendimą, kuriuo patvirtinama tokia pagalba. Reguliavimo institucija dėl šių sprendimų pateikė kasacinį skundą Latvijos Aukščiausiajam Teismui, kuriam kilo abejonių ir klausimas, kaip konkrečiai kvalifikuoti ginčijamą žalą atlyginimą, atsižvelgiant į „valstybės pagalbos“ sąvoką, ir, vertinant Komisijos prerogatyvas valstybės pagalbos srityje, kokius reikalavimus, jei reikia, būtina tenkinti, kad tas sumas būtų galima išmokėti. Latvijos Aukščiausiasis Teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir savo ruožtu pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl analizuojamos nacionalinės priemonės kvalifikavimo kaip „valstybės pagalba“ kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį

Nagrinėdamas klausimą, ar nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos patvirtinta elektros energijos skirstymo bendrovė įpareigojama pirkti elektros energiją, pagamintą iš atsinaujinančių energijos šaltinių, už didesnę nei rinkos kainą ir kuriuose nustatyta, kad dėl to susidariusios papildomos sąnaudos finansuojamos iš galutinių vartotojų mokamų privalomų mokėjimų, yra priemonė „iš valstybės išteklių“, Teisingumo Teismas priminė, kad lėšos iš mokėjimų, kuriuos iš tiesų turi mokėti apibrėžta asmenų kategorija, gali būti laikomos „valstybės ištekliais“ tik tada, kai toks mokėjimas yra privalomas pagal nacionalinę teisę. Taigi lėšos, gaunamos iš mokesčio ar kitų privalomų mokėjimų pagal nacionalinės teisės aktus ir administruojamos bei paskirstomos pagal šiuos teisės aktus, yra „valstybės ištekliai“, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Tačiau tai, kad sumos nuolat yra valstybės žinioje, taigi jomis disponuoja kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos, pakanka, kad jos būtų kvalifikuojamos kaip „valstybės ištekliai“. Taigi lėšos, kurias naudojant pagal atitinkamus Latvijos teisės aktus elektros energijos iš atsinaujinančių energijos šaltinių gamintojams taikoma tarifo priemoka, yra „valstybės ištekliai“, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, atsižvelgiant į du alternatyvius šios sąvokos kriterijus, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl priemokos kvalifikavimo kaip „valstybės pagalba“ ir atitinkamos rinkos visiško liberalizavimo

Dėl atitinkamos rinkos liberalizavimo įtakos pagalbos buvimo vertinimui Teisingumo Teismui buvo svarbu priminti, kad valstybės pagalba gali daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai ir iškraipyti konkurenciją arba kelti grėsmę, kad ji bus iškraipyta, net jeigu atitinkama rinka tik iš dalies atverta konkurencijai. Pakanka, kad pagalbos priemonės suteikimo momentu atitinkamoje rinkoje būtų realios konkurencijos situacija, kad valstybės arba iš valstybinių išteklių suteikta pagalba galėtų daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai ir iškraipyti konkurenciją arba kelti grėsmę, kad ji bus iškraipyta. Taigi tam tikroms įmonėms taikoma priemoka gali daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai ir iškraipyti konkurenciją net prieš visišką šios rinkos liberalizavimą, todėl visiško elektros energijos rinkos liberalizavimo data neturi reikšmės vertinant, ar viešojo subjekto šioje valstybėje narėje suteikta pagalba perkant iš atsinaujinančių energijos šaltinių pagamintą elektros energiją už didesnę nei rinkos kainą turi būti laikoma valstybės pagalba. Priemoką kvalifikuojant kaip „valstybės pagalbą“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, netaikoma sąlyga, kad atitinkama rinka turi būti prieš tai visiškai liberalizuota.

Dėl pareiškėjų pagrindinėje byloje reikalaujamų sumų sumokėjimo vertinimo kaip „pagalbos“ išmokėjimo

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jeigu nacionalinės teisės aktuose nustatyta „valstybės pagalba“, pagal tuos teisės aktus teisme reikalaujama sumokėti suma taip pat yra tokia pagalba. Pasak Teisingumo Teismo, nustatant, ar sumos yra „valstybės pagalba“, nėra jokie skirtumo, ar skundai dėl neišmokėjimo kvalifikuojami kaip „reikalavimai dėl kompensacijos“, ar „reikalavimai dėl žalos atlyginimo“ pagal

nacionalinę teisę. Nors nacionalinis teismas prireikus gali priimti sprendimą, pagal kurį viena iš šalių pagal nacionalinę teisę turi gauti sumą, laikomą valstybės pagalba, tai visiškai nereiškia, kad tokiu atveju jis pats skiria šią pagalbą. Iš tiesų pati valstybės pagalba negali būti nustatyta teismo sprendimu, nes nustatant pagalbą turi būti atliekamas galimybių vertinimas, kuris nepriskiriamas teismo iniciatyvai. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu nacionalinės teisės aktai, kuriuose įstatymu nustatyta teisė į padidintą mokėjimą už elektros energiją, pagamintą iš atsinaujinančių energijos šaltinių, yra „valstybės pagalba“, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, teisme pareikšti reikalavimai leisti visiškai pasinaudoti ta teise turi būti laikomi reikalavimais išmokėti šios negautos valstybės pagalbos dalį, o ne reikalavimais, kad teismo sprendimu būtų skirta atskira valstybės pagalba.

Dėl de minimis pagalbos kriterijų nagrinėtu atveju

Teisingumo Teismas patikslino Reglamente Nr. 1407/2013 nustatytą *de minimis* pagalbos, kuriai netaikoma SESV 108 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pareiga pranešti, kriterijų taikymą. Dėl šio aspekto Teisingumo Teismas nusprendė, kad to reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nustatytos *de minimis* ribos laikymasis turi būti vertinamas atsižvelgiant į pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus reikalaujamos pagalbos dydį, sumuojamą su per referencinį laikotarpį pagal tuos pačius teisės aktus jau gautų mokėjimų dydžiu.

Pareiškėjoms pagrindinėje byloje skirtos sumos yra bendro jau gautų ir jų dar reikalautų sumų už 2006 m.–2008 m. dydžio ištaisymas pagal Elektros energijos rinkos įstatymo 30 straipsnio 1 dalį. Todėl pagrindinėje byloje aptariamoms *de minimis* pagalbos pobūdį reikia vertinti atsižvelgiant į bendrą per referencinį laikotarpį tuo pagrindu jau gautų ir pareiškėjų pagrindinėje byloje dar reikalaujamų sumų dydį, jei tai yra valstybės pagalba. Taigi Reglamente Nr. 1407/2013 3 straipsnio 2 dalyje nustatytos *de minimis* ribos laikymasis turi būti vertinamas atsižvelgiant į pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus reikalaujamos pagalbos dydį, sumuojamą su per referencinį laikotarpį pagal tuos pačius teisės aktus jau gautų mokėjimų dydžiu.

Dėl atitinkamų nacionalinio teismo ir Komisijos prerogatyvų santykio tuo atveju, jei su pagrindinėmis bylomis susijusių gamintojų prašomos sumos yra valstybės pagalba

Teisingumo Teismas darė išvadą, kad nagrinėjama parama, įskaitant jos dalį, kurią vėliau prašoma išmokėti, turi būti kvalifikuojama kaip „nauja pagalba“. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, ir darydamas prielaidą, kad nacionaliniam teismui pateikiamas nagrinėti reikalavimas, kad būtų išmokėta neteisėta pagalba, nes apie ją nebuvo pranešta Komisijai, Teisingumo Teismas pažymi, kad vykdydamas Sąjungos teisėje jam pavestą valstybės pagalbos kontrolės užduotį tas teismas iš principo tokį reikalavimą turi atmesti. Tačiau Teisingumo Teismas pripažįsta, kad nacionalinio teismo sprendimu, kuriuo kita administracinio proceso šalis įpareigojama išmokėti nagrinėjamą pagalbą, jeigu atitinkamos nacionalinės valdžios institucijos iš anksto apie ją yra pranešusios Komisijai ir jeigu ši institucija pritarė arba laikoma pritarusia, taip pat galima išvengti naujos pagalbos išmokėjimo pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalį, Reglamente 2015/1589 2 straipsnio 1 dalį ir 3 straipsnį.

[Prieiga internete](#)

TELEKOMUNIKACIJOS

2023 m. kovo 16 d. sprendimas byloje *Colt Technology Services ir kt., C-339/21*

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Elektroninių ryšių tinklai ir paslaugos – Direktyva (ES) 2018/1972 – 13 straipsnis – Sąlygos, kurias galima nustatyti bendrajam leidimui – I priedo A dalies 4 punktas – Leidimas nacionalinėms kompetentingoms institucijoms teisėtai perimti informaciją – 3 straipsnis – Bendrieji tikslai – Nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys sąnaudų, patirtų telekomunikacijų operatoriams teisminių institucijų nurodymu vykdančias perimties veiklą, kompensavimą – Visiško kompensavimo mechanizmo nebuvimas – Nediskriminavimo, proporcingumo ir skaidrumo principai

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant keturių telekomunikacijų operatorių (toliau – suinteresuotieji telekomunikacijų operatoriai) ginčus su įvairiomis Italijos valstybinėmis institucijomis dėl nacionalinės teisės aktų, kuriais visi nacionalinėje teritorijoje veikiančios telekomunikacijų operatoriai, teisminių institucijų reikalavimu, įpareigojami už metinį fiksuotą mokestį teikti telekomunikacijų perimties paslaugas.

Pagal Italijos teisę, teisminių institucijų reikalavimu, telekomunikacijų operatoriai privalo vykdyti ryšių (balso, kompiuterinių, telematinių ir duomenų) srautų perimties operacijas už metinį fiksuotą mokestį. Vykdydami savo veiklą suinteresuotieji telekomunikacijų operatoriai privalėjo atlikti tokias perimties operacijas. Už šias paslaugas mokėtinos sumos, iš pradžių nustatytos ryšių ministro dekretu, vėliau buvo pakeistos 2017 m. gruodžio 28 d. tarpministeriniu dekretu, sumažinant su nurodytomis perimties operacijomis susijusių sąnaudų kompensavimą mažiausiai 50 proc.

Suinteresuotieji telekomunikacijų operatoriai *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas, Italija) paduotais skundais prašė panaikinti 2017 m. gruodžio 28 d. tarpministerinį dekretą, teigdami, kad kompensacijos, kurias Italijos valdžios institucijos turi jiems skirti pagal šį dekretą, nepadengia visų sąnaudų, patiriamų teikiant privalomas paslaugas, susijusias su kompetentingų nacionalinių teisminių institucijų nurodymu atliekamu elektroninių ryšių perėmimu. Tačiau teismas minėtus skundus atmetė, motyvuodamas tuo, jog neįrodyta, kad šiame dekrete nustatytų tarifų nepakanka vykdant perimties operacijas operatorių patiriamoms sąnaudoms kompensuoti.

Šie sprendimai apeliacine tvarka buvo apskųsti *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija), kuri nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą, siekdama išsiaiškinti, ar Direktyvos 2018/1972¹⁸ 13 straipsnis, siejamas su jos 3 straipsniu, ir I priedo A dalies 4 punktą turi būti aiškinami taip, jog pagal juos draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nereikalaujama visiškai kompensuoti sąnaudas, kurias elektroninių ryšių paslaugų teikėjai faktiškai patiria sudarydami sąlygas kompetentingoms nacionalinėms institucijoms teisėtai perimti elektrinius pranešimus.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl telekomunikacijų operatorių kaštų, patiriamų teisminių institucijų reikalavimu teikiant ryšių perėmimo paslaugas, nevisiško kompensavimo

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad be valstybės narės, kurios nusprendžia bendrąjį leidimą teikti elektroninių ryšių tinklus arba paslaugas susieti su Direktyvos 2018/1972 I priedo A dalies 4 punkte įtvirtinta sąlyga (leidimu kompetentingoms nacionalinėms institucijoms teisėtai perimti informaciją), nustatytos pareigos užtikrinti nediskriminacinį, proporcingą ir skaidrų šios sąlygos taikymą, Sąjungos teisės aktų leidėjas atitinkamoms valstybės narėms nenustatė pareigos ir neatmetė galimybės kompensuoti sąnaudas, kurių suinteresuotosios įmonės galėtų patirti sudarydamos sąlygas šioje nuostatoje numatytam teisėtam perėmimui. Kadangi Direktyvoje 2018/1972 šiuo klausimu nieko nepatikslina, valstybės narės turi diskreciją šioje srityje. Vadinasi, šios direktyvos 13 straipsnis ir jos I priedo A dalies 4 punktą negali būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas valstybės narės įpareigotos numatyti šių galimų sąnaudų kompensavimą, juo labiau – visišką.

Tokį šių nuostatų aiškinimą patvirtina jų kontekstas ir Direktyva 2018/1972 siejami tikslai. Konkrečiai kalbant, pirma, nors šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatyta, kad valstybės narės užtikrina laisvę teikti elektroninių ryšių tinklus ir paslaugas, iš pačios šios nuostatos formuluotės matyti, kad šia laisve galima naudotis tik laikantis šioje direktyvoje nustatytų sąlygų. Taigi iš to negali kilti valstybių narių kompensavimo pareiga. Antra, tokia pareiga taip pat negali būti kildinama iš Direktyvos 2018/1972 3 straipsnyje nurodytų bendrųjų tikslų, kurių įgyvendinimą valstybės narės turi prižiūrėti veikdamos per nacionalines reguliavimo ir kitas kompetentingas institucijas. Tai pasakytina, be kita ko, apie 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą tikslą skatinti konkurenciją elektroninių ryšių

¹⁸ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas (OL L 321, 2018, p. 36).

paslaugų teikimo srityje ir tos pačios nuostatos c punkte numatytą tikslą plėsti vidaus rinką. Iš jų formuluočių nematyti jokie Sąjungos teisės aktų leidėjo ketinimo apriboti valstybių narių diskreciją įgyvendinti Direktyvos 2018/1972 I priedo A dalies 4 punkte numatytą sąlygą daugiau, nei tai daroma nustatyta pareiga užtikrinti nediskriminacinį, proporcingą ir skaidrų šios sąlygos taikymą. Kadangi šia diskrecija turi būti naudojama laikantis nediskriminavimo, proporcingumo ir skaidrumo principų, tam, kad pagal Direktyvos 2018/1972 13 straipsnį, siejamą su jos 3 straipsniu, ir I priedo A dalies 4 punktą, nebūtų draudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėse bylose, pagal kuriuos nereikalaujama visiškai kompensuoti sąnaudas, kurias elektroninių ryšių paslaugų teikėjai faktiškai patiria sudarydami sąlygas kompetentingoms nacionalinėms institucijoms teisėtai perimti elektroninius pranešimus, šie teisės aktai turi atitikti nurodytus principus.

Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos buvo matyti, kad, pirma, pagrindinėse bylose nagrinėjamuose nacionalinės teisės aktuose numatytos kompensacijos, susijusios su Italijoje bendrajam leidimui nustatyta sąlyga leisti teisėtai perimti informaciją, kurios atitiktis Direktyvai 2018/1972 neginčijama, yra panašios visiems elektroninių ryšių paslaugas Italijoje teikiantiems ūkio subjektams, nes kompensacijos skaičiuojamos remiantis fiksuoto dydžio vienetiniais tarifais, nustatytais pagal suteiktos perimtios paslaugos rūšį. Antra, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagal taikytinus Italijos teisės aktus administracija turi apskaičiuoti šiuos tarifus, atsižvelgdama į atitinkamo sektoriaus technologijų pažangą, dėl kurios tam tikros paslaugos atpigo, į tai, kad šios paslaugos yra būtinos siekiant viršesnio viešojo intereso bendrųjų tikslų ir jas gali teikti tik telekomunikacijų operatoriai. Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslino, kad pagal tuos pačius teisės aktus šie tarifai nustatomi formaliu administraciniu aktu, kuris yra skelbiamas ir su kuriuo galima laisvai susipažinti.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas sprendė, kad pagrindinėse bylose nagrinėjami nacionalinės teisės aktai, kiek juose numatytos ginčijamos kompensacijos, iš tiesų yra nediskriminaciniai, proporcingi ir skaidrūs, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Be to, kiek tai susiję su klausimu, ar valstybė narė, numačiusi kompensuoti elektroninių ryšių paslaugų teikėjams patiriamas sąnaudas, kai pagal Direktyvą 2018/1972 jie sudaro sąlygas teisėtai perimti informaciją, gali, siekdama mažinti viešąsias išlaidas, sumažinti anksčiau patvirtintų kompensacijų dydį, Teisingumo Teismas pridūrė, jog, atsižvelgiant į valstybėms narėms suteiktą diskreciją įgyvendinti šios direktyvos I priedo A dalies 4 punkte numatytą sąlygą, pagal šią direktyvą nedraudžiamas toks sumažinimas, jeigu nagrinėjami nacionalinės teisės aktai yra nediskriminaciniai, proporcingi ir skaidrūs.

Atsižvelgęs į visa tai, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2018/1972 13 straipsnis, siejamas su jos 3 straipsniu, ir I priedo A dalies 4 punktą turi būti aiškinami taip, jog pagal juos nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nereikalaujama visiškai kompensuoti sąnaudas, kurias elektroninių ryšių paslaugų teikėjai faktiškai patiria sudarydami sąlygas kompetentingoms nacionalinėms institucijoms teisėtai perimti elektroninius pranešimus, jeigu šie teisės aktai yra nediskriminaciniai, proporcingi ir skaidrūs.

[Prieiga internete](#)

FINANSŲ RINKŲ PRIEŽIŪRA

2023 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *PrivatBank ir kt.*, C-78/21

SESV 56 ir 63 straipsniai – Laisvė teikti paslaugas – Laisvas kapitalo judėjimas – Nacionalinė priemonė, kuria kredito įstaiga įpareigojama nutraukti verslo santykius arba jų neužmegzti su asmenimis, kurie nėra tos šalies piliečiai – Apribojimas – SESV 65 straipsnio 1 dalies b punktas – Pateisinimas – Direktyva (ES) 2015/849 – Finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencija – Proporciumas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 63 straipsnio 1 dalies ir 65 straipsnio 1 dalies b punkto, dėl Direktyvos 88/361/EEB¹⁹ I priedo, taip pat dėl Direktyvos (ES) 2015/849²⁰ 1 straipsnio išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant AS „PrivatBank“, A ir B bei *Unimain Holdings LTD* ginčą su Latvijos Finansų ir kapitalo rinkų komisija (toliau – FKRK) dėl pastarosios *PrivatBank* taikytos sankcijos ir administracinių priemonių, siekiant užkirsti kelią šios kredito įstaigos dalyvavimo pinigų plovime ir teroristų finansavime rizikai, teisėtumo.

Atlikusi patikrinimą FKRK nustatė, kad *PrivatBank* nesilaikė tam tikrų (visų pirma – pinigų plovimo prevencijos įstatyme nustatytų) reikalavimų dėl kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu. FKRK teigimu, *PrivatBank* vidaus kontrolės sistema vykdant deramą klientų tikrinimą ir sandorių priežiūrą neleidžia šiai kredito įstaigai užtikrinti veiksmingo šios srities rizikos valdymo. Konkrečiai, daliai klientų *PrivatBank* sudarė palankesnes sąlygas (jomis faktiškai naudojosi jos akcininkai), kiek tai susiję su esamų klientų operacijų priežiūra ir naujų klientų įtraukimu.

2019 m. rugsėjo 13 d. FKRK sprendimu *PrivatBank* buvo skirta bauda, taip pat, be kita ko, nustatyta administracinė priemonė, t. y. kol bus įvykdytos tam tikros šiame sprendime nustatytos priemonės ir gautas FKRK patvirtinimas, bankui nuo to sprendimo priėmimo dienos buvo uždrausta užmegzti verslo santykius, taip pat nurodyta nedelsiant nutraukti po šio sprendimo priėmimo užmegztus verslo santykius su atitinkamais fiziniiais ir juridiniais asmenimis.

Pareiškėjams pasikreipus į teismą, šiam kilo abejonė dėl taikytos administracinės priemonės suderinamumo su ES teise, dėl to jis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui su tuo susijusius prejudicinius klausimus.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl finansinių paskolų ir kreditų, taip pat einamųjų ir depozitų sąskaitų finansinėse įstaigose operacijų laikymo kapitalo judėjimu

Teisingumo Teismas išaiškino, kad finansinės paskolos ir kreditai, taip pat einamųjų ir depozitų sąskaitų finansinėse įstaigose (visų pirma – kredito įstaigose) operacijos laikomos kapitalo judėjimu, kaip tai suprantama pagal SESV 63 straipsnio 1 dalį.

Tokią išvadą jis padarė įvertinęs Direktyvos 88/361 I priedo nuostatas ir ankstesnę Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią kreditų teikimas komerciniu pagrindu vertinamas kaip susijęs su laisvu kapitalo judėjimu.

Dėl administracinės priemonės, kuria kompetentinga nacionalinė institucija kredito įstaigai, pirma, uždraudžia užmegzti verslo santykius su asmenimis, kurie nėra Latvijos Respublikos piliečiai, ir, antra, įpareigoja ją nutraukti esamus verslo santykius su tokiais asmenimis, vertinimo

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama administracine priemone *PrivatBank* uždraudžiama teikti tam tikras bankines paslaugas (pavyzdžiui, susijusias su kreditavimu ar lėšų priėmimu) fiziniams asmenims, neturintiems sąsajų su Latvija, arba juridiniams asmenims, kurių ekonominė veikla nesusijusi su šia valstybe nare, jei šių paslaugų vertė viršija šioje priemonėje numatytas sumas. Vadinas, dėl šios priemonės paslaugų teikimas tarp valstybių narių gali tapti sudėtingesnis, palyginti su jų teikimu tik Latvijos Respublikoje. Tokia administracinė priemonė laikoma laisvės teikti paslaugas apribojimu, o tai iš esmės draudžiama pagal SESV 56 straipsnio pirmą pastraipą.

Nors tokia administracinė priemonė, kurioje tik nurodomas sąsajų su Latvija kriterijus, nėra tiesiogiai susijusi su atitinkamų asmenų pilietybe, vis dėlto ji gali turėti didesnę poveikį ne Latvijos Respublikos, o kitos valstybės narės piliečiams ir tokioje valstybėje narėje įsteigtoms bendrovėms, nes jų

¹⁹ 1988 m. birželio 24 d. Tarybos direktyva 88/361/EEB dėl [EB] Sutarties 67 straipsnio [(straipsnis panaikintas Amsterdamo sutartimi)] įgyvendinimo.

²⁰ 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB.

sąsajos su Latvijos Respublika yra daug mažiau tikėtinos už Latvijos piliečių ar joje įsteigtų bendrovių sąsajas su ta šalimi.

Tai, kad klientai, kuriems gali būti taikoma pagrindinėje byloje nagrinėjama administracinė priemonė, gali laisvai atidaryti sąskaitą bet kurioje kitoje kredito įstaigoje, turinčioje leidimą vykdyti veiklą Latvijoje, ir joje deponuoti lėšas (atsižvelgiant į tai, kad ši priemonė taikoma tik *PrivatBank* arba tik laikinai), nesumažina jos ribojamojo pobūdžio.

Atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas išaiškino, kad SESV 56 straipsnio pirma pastraipa ir 63 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip: administracinė priemonė, kuria valstybės narės kompetentinga institucija, pirma, uždraudžia kredito įstaigai užmegzti verslo santykius su bet koku fiziniu ar juridiniu asmeniu, neturinčiu sąsajų su valstybe nare, kurioje ši įstaiga yra įsteigta, ir kurio mėnesio kredito apyvarta viršija tam tikrą sumą, ir, antra, įpareigoja tokią įstaigą nutraukti tokius priėmus šią priemonę užmegztus verslo santykius, laikoma laisvės teikti paslaugas apribojimu, kaip tai suprantama pagal pirmąją nuostatą, ir kapitalo judėjimo apribojimu, kaip tai suprantama pagal antrąją iš minėtų nuostatų.

Dėl laisvo kapitalo judėjimo ribojimą pateisinančių sąlygų

Teisingumo Teismas dėl laisvo kapitalo judėjimo priminė, kad jį galima riboti valstybės priemonėmis tik tuomet, kai jos pateisinamos SESV 65 straipsnyje nurodytais arba svarbiais viešojo intereso pagrindais, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, jeigu nėra šių interesų apsaugą užtikrinančios suderinimo priemonės Sąjungos lygmeniu.

Pagrindinėje byloje nagrinėjama administracinė priemonė buvo priimta siekiant, pirma, nutraukti *PrivatBank* daromus įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimus kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu srityje, ir, antra, užkirsti kelią naujiems tos kredito įstaigos daromiems pažeidimams ateityje, nes dėl šių pažeidimų ne tik pats *PrivatBank* gali būti įtrauktas į pinigų plovimą (ar pasikėsinimą tai padaryti), taip pat vengti ar nevykdyti tarptautinių sankcijų, bet ir gali kilti didelis pavojus viso finansų sektoriaus reputacijai.

Teisingumo Teismo vertinimu, administracine priemone nustatytas laisvo kapitalo judėjimo apribojimas gali būti pateisinamas, pirma, pagal SESV 65 straipsnio 1 dalies b punktą, kai tokia priemonė yra reikalinga, kad būtų užkirstas kelias nacionalinių įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimams, visų pirma rizikos ribojimu pagrįstos finansinių įstaigų priežiūros srityje. Antra, toks apribojimas taip pat gali būti pateisinamas būtinybe užkirsti kelią ir kovoti su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu. Su viešosios tvarkos apsaugos tikslu sietina kova su pinigų plovimu laikoma teisėtu tikslu, taip pat galinčiu pateisinti laisvės teikti paslaugas kliūtis.

Atsižvelgdamas į *PrivatBank* rizikos valdymo sistemos trūkumus (juos nurodė pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, o pagrindinės bylos šalys jų neginčijo) ir į riziką, kad ši kredito įstaiga gali būti nepajėgi laikytis visų pirma savo pareigos atlikti deramo savo klientų, kurie neturi jokių sąsajų su Latvija ir kurių kredito apyvarta yra didelė, tikrinimo, Teisingumo Teismas vertino, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama administracinė priemonė yra tinkama nuosekliai ir sistemingai mažinti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad SESV 56 straipsnio pirma pastraipa ir 63 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip: jomis nedraudžiama administracinė priemonė, kuria valstybės narės kompetentinga institucija, pirma, uždraudžia kredito įstaigai užmegzti verslo santykius su bet koku fiziniu asmeniu, neturinčiu sąsajų su valstybe nare, kurioje ta įstaiga yra įsteigta, ir kurio mėnesio kredito apyvarta viršija 15 000 EUR, arba su bet koku juridiniu asmeniu, kurio ekonominė veikla nesusijusi su ta valstybe nare ir kurio mėnesio kredito apyvarta viršija 50 000 EUR, ir, antra, įpareigoja tą įstaigą nutraukti tokius po tos priemonės priėmimo užmegztus verslo santykius, su sąlyga, kad ši administracinė priemonė, pirma, yra pateisinama kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu tikslu, arba ji yra reikalinga priemonė, kuria siekiama užkirsti kelią nacionalinių įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimams rizikos ribojimu pagrįstos finansinių įstaigų priežiūros srityje, arba ši priemonė yra pateisinama viešosios tvarkos požiūriu, kaip nurodyta SESV 65 straipsnio 1 dalies b punkte, antra, yra tinkama šiems tikslams įgyvendinti, trečia, neviršija to, kas būtina šiems tikslams pasiekti, ir, ketvirta, pernelyg nevaržo pagal SESV 56 ir 63 straipsnius saugomų atitinkamos kredito įstaigos ir jos klientų teisių ir interesų.

[Prieiga internete](#)

EKONOMINĖ IR PINIGŲ SĄJUNGA

2023 m. balandžio 20 d. sprendimas byloje *Brink's Lithuania*, C-772/21

Euro apsauga nuo padirbinėjimo – Reglamentas (EB) Nr. 1338/2001 – 6 straipsnio 1 dalis – Mokėjimo paslaugų teikėjai, tvarkantys ir platinantys banknotus visuomenei – Sprendimas ECB/2010/14 – 6 straipsnio 2 dalis – Netinkamų apyvartai eurų banknotų aptikimas – Automatizuotas banknotų tinkamumo apyvartai tikrinimas – Minimalūs standartai, skelbiami Europos Centrinio Banko (ECB) interneto svetainėje ir kartkartėmis iš dalies pakeičiami – Taikymo sritis *ratione personae* – Grynųjų pinigų tvarkytojų pareigų apimtis – Privalomoji galia – Teisinio saugumo principas

Bylos aplinkybės

2018 m. gruodžio 18 d. Lietuvos banko tarnautojai atliko *Brink's Lithuania* Panevėžio (Lietuva) skyriaus patikrinimą. Tarnautojai tikrino, ar tame skyriuje naudojami banknotų tvarkymo aparatai atitinka grynųjų pinigų, skirtų pakartotinai išleisti į apyvartą, tvarkymo reikalavimus. Jie testavo būtent tų aparatų gebą patikrinti eurų banknotų autentiškumą ir tinkamumą apyvartai.

Konstatavęs, kad *Brink's Lithuania* pažeidė automatizuoto tikrinimo minimalius standartus²¹, pagal kuriuos reikalaujama, kad tolerancijos lygis, tikrinant eurų banknotų tinkamumą apyvartai, neviršytų 5 %, 2019 m. vasario 28 d. sprendimu Lietuvos banko Grynųjų pinigų departamento direktorius nurodė šiai bendrovei per penkias darbo dienas imtis būtinų priemonių šiam pažeidimui nutraukti.

Vilniaus apygardos administraciniam teismui atmetus *Brink's Lithuania* skundą dėl 2019 m. vasario 28 d. sprendimo panaikinimo, ji pateikė apeliacinį skundą Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, kuris Teisingumo Teismui pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Sprendimo ECB/2010/14²² 6 straipsnio 2 dalies aiškinimo ir galiojimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl grynųjų pinigų tvarkytojams (ne)taikomų pareigų, naudojant banknotų tvarkymo aparatus

Teisingumo Teismas darė išvadą, jog Sprendimo ECB/2010/14 6 straipsnio 2 dalimi nereikalaujama, kad grynųjų pinigų tvarkytojas, atliekantis automatizuotą eurų banknotų tinkamumo apyvartai tikrinimą, pats užtikrintų, kad automatizuotas tikrinimas būtų atliekamas laikantis šioje nuostatoje numatytų minimalių standartų. Atvirkščiai, tokių standartų turi laikytis gamintojai, jeigu jie nori, kad jų gaminamo aparato modelis būtų įtrauktas į ECB interneto svetainėje pateiktą sąrašą kaip tinkamas atitinkamo nominalo ir serijos banknotų tinkamumui apyvartai ir autentiškumui tikrinti.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad vis dėlto minėti grynųjų pinigų tvarkytojai privalo laikytis Sprendimu ECB/2010/14 jiems nustatytų įpareigojimų, be kita ko, kylančių iš šio sprendimo 3 straipsnio 1 dalies ir 10 straipsnio 1 dalies, atlikti automatizuotą tinkamumo apyvartai tikrinimą ir taikyti jų naudojamų banknotų tvarkymo aparatų kontrolės procedūras.

Šie įpareigojimai neišvengiamai reiškia, kad šie tvarkytojai privalo naudoti banknotų tvarkymo aparatus, kurie būtų tinkami šiam tikrinimui atlikti ir ypač banknotams, kurie netinkami pakartotinai išleisti į apyvartą ar sugadinti, aptikti, vadinasi, reikia įsitikinti, jog naudojami aparatai yra tokios veikimo, priežiūros ir nustatymų būklės, kuri yra tinkama eurų banknotų tinkamumo apyvartai tikrinimui atlikti.

²¹ Europos Centrinio Banko (ECB) interneto svetainėje skelbiamas dokumentas „Eurų banknotų tinkamumo apyvartai automatizuoto tikrinimo banknotų tvarkymo aparatais minimalūs standartai“.

²² 2010 m. rugsėjo 16 d. Europos Centrinio Banko sprendimas ECB/2010/14 dėl eurų banknotų autentiškumo ir tinkamumo apyvartai tikrinimo bei pakartotinio išleidimo į apyvartą (OL L 267, 2010, p. 1), iš dalies pakeistas 2012 m. rugsėjo 7 d. Europos Centrinio Banko sprendimu ECB/2012/19 (OL L 253, 2012, p. 19).

Priešingu atveju minėti tvarkytojai neįvykdytų bendresnės pareigos kovoti su pinigų padirbinėjimu, kuri jiems nustatyta Reglamento Nr. 1338/2001²³ 6 straipsnio 1 dalyje.

Taigi grynųjų pinigų tvarkytojas, kurio banknotų tvarkymo aparatai neatitinka minimaliuose standartuose automatizuotam tikrinimui nustatyto 5 % tolerancijos lygio, negali atsakyti vykdyti pagal Sprendimo ECB/2010/14 10 straipsnio 3 dalį po patikrinimo jo patalpose NCB jam skirto nurodymo ištaisyti šią padėtį.

Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, jog Sprendimo ECB/2010/14 6 straipsnio 2 dalis, siejama su jo 3 straipsnio 5 dalimi, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją valstybei narei draudžiama įpareigoti grynųjų pinigų tvarkytojus, kai jie atlieka automatizuotą eurų banknotų tinkamumo apyvartai tikrinimą, laikytis šio 6 straipsnio 2 dalyje nurodytų ECB minimalių standartų.

[Prieiga internete](#)

AZARTINIŲ LOŠIMŲ PRIEŽIŪRA

2023 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *Recreatieprojecten Zeeland ir kt.*, C-695/21

Laisvė teikti paslaugas – SESV 56 straipsnis – Laisvės teikti paslaugas apribojimai – Azartiniai lošimai – Valstybės narės teisės aktai, kuriuose numatytas bendras lošimų įstaigų reklamos draudimas – Šio draudimo išimtis pagal įstatymą, taikoma šios valstybės narės valdžios institucijų išduotą veiklos licenciją turinčioms įstaigoms – Galimybės taikyti išimtį kitoje valstybėje narėje esančioms įstaigoms nebuvimas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 56 straipsnio išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant trijų Nyderlanduose įsteigtų azartinių lošimų įstaigų valdytojų ginčą su Belgijos valstybe dėl Azartinių lošimų komisijos joms skirtų baudų už savo įstaigų reklamą Belgijos teritorijoje.

Azartinių lošimų komisija negali išduoti veiklos licencijos už Belgijos teritorijos ribų esančioms įstaigoms. Belgijos teisėje nenumatyta galimybė tokiems įstaigos valdytojams, kaip pareiškėjai pagrindinėje byloje, leisti Belgijoje reklamuoti kitoje valstybėje narėje esančias azartinių lošimų įstaigas. Be to, Belgijoje galioja bendras draudimas reklamuoti azartinių lošimų įstaigas. Tačiau Belgijoje įsteigtoms azartinių lošimų įstaigoms, turinčioms veiklos licenciją, taikoma šio draudimo išimtis. Taigi šios įstaigos iš tiesų gali būti reklamuojamos Belgijoje. Atvirkščiai, kitoje valstybėje narėje įsteigtoms azartinių lošimų įstaigoms yra ir bet kuriuo atveju liks taikomas reklamos Belgijoje draudimas.

Prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar SESV 56 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiami valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos riboto ir kontroliuojamo šios valstybės narės teritorijoje esančių azartinių lošimų įstaigų skaičiaus valdytojams suteikiama šioms įstaigoms bendrai taikytino reklamos draudimo išimtis pagal įstatymą, nenumatant galimybės tuo pačiu tikslu taikyti šios išimties kitoje valstybėje narėje esančių azartinių lošimų įstaigų valdytojams.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl draudimo suteikti azartinių lošimų įstaigų valdytojams bendrai taikytino reklamos draudimo išimtis, nenumatant galimybės tuo pačiu tikslu taikyti šios išimties kitoje valstybėje narėje esančių azartinių lošimų įstaigų valdytojams

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad neginčijama, jog pagrindinėje byloje nagrinėjamuose nacionalinės teisės aktuose yra numatytas draudimas (be galimybės taikyti išimtį) Azartinių lošimų komisijos išduotos veiklos licencijos neturinčioms azartinių lošimų įstaigoms reklamuotis Belgijoje.

²³ 2001 m. birželio 28 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1338/2001, nustatančio priemonės, būtinas euro apsaugai nuo padirbinėjimo (OL L 181, 2001, p. 6; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 152 ir klaidų ištaisyimas OL L 121, 2006, p. 56), iš dalies pakeisto 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 44/2009 (OL L 17, 2009, p. 1).

Kadangi ši komisija tokią licenciją gali išduoti tik Belgijoje įsteigtoms azartinių lošimų įstaigoms, pagal minėtus nacionalinės teisės aktus draudžiama šioje valstybėje narėje reklamuoti visas kitose valstybėse narėse esančias azartinių lošimų įstaigas. Tokiu būdu yra taikomas laisvės teikti paslaugas apribojimas.

Pastebėta, kad visiškas negalėjimas kitoje valstybėje narėje esančiai azartinių lošimų įstaigai gauti leidimą reklamuoti Belgijoje iš esmės kyla dėl to, kad ši įstaiga yra įsisteigusi už Belgijos teritorijos ribų. Teismo vertinimu, toks apribojimas yra diskriminacinio pobūdžio.

Belgijos azartinių lošimų politikos tikslai – apsaugoti lošėjus, užtikrinti finansinį skaidrumą ir kontroliuoti pinigų srautus, kontroliuoti lošimus ir nustatyti bei kontroliuoti organizatorius. Be to, ši politika taip pat pateisinama vartotojų apsaugos ir kovos su sukčiavimu ir neteisėta azartinių lošimų veikla tikslais. Tačiau Teisingumo Teismas nurodė, kad tokiais nurodytais tikslais (vartotojų apsaugos, sukčiavimo ir piliečių skatinimo pernelyg išlaidauti lošiant prevencijos tikslais ir apskritai socialinės tvarkos sutrikdymo prevencijos tikslais), kiek jie susiję su privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, negali būti remiamasi, siekiant pateisinti diskriminacinio pobūdžio laisvės teikti paslaugas apribojimą.

Akivaizdu, kad toks apribojimas, pagal kurį tik atitinkamos valstybės narės teritorijoje esančioms azartinių lošimų įstaigoms, turinčioms licenciją verstis azartinių lošimų veikla, suteikiama galimybė reklamuoti toje valstybėje narėje, viršija tai, kas gali būti laikoma proporcinga, nes yra mažiau ribojančių priemonių, leidžiančių pasiekti Belgijos vyriausybės nurodytus tikslus, kaip antai priemonės, pagal kurias ši reklama leidžiama kitoje valstybėje narėje įsteigtoms įstaigoms su sąlyga, kad toje kitoje valstybėje narėje priimtomis ir kontroliuojamomis teisės nuostatomis yra suteikiamos garantijos, iš esmės lygiavertės atitinkamomis tam tikroje valstybėje narėje galiojančiomis teisės nuostatomis teikiamoms garantijoms.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad SESV 56 straipsnio pirmą pastraipą turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiami valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos riboto ir kontroliuojamo šios valstybės narės teritorijoje esančių azartinių lošimų įstaigų skaičiaus valdytojams suteikiama šioms įstaigoms bendrai taikytino reklamos draudimo išimtis pagal įstatymą, nenumatant galimybės tuo pačiu tikslu taikyti šios išimties kitoje valstybėje narėje esančių azartinių lošimų įstaigų valdytojams.

[Prieiga internete](#)

LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ

2023 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Agentia Națională de Integritate, C-40/21*

Sprendimas 2006/928/EB – Bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 15 straipsnio 1 dalis – 47 straipsnis – 49 straipsnio 3 dalis – Renkamos viešosios pareigos – Interesų konfliktas – Nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatytas draudimas iš anksto nustatytą laikotarpį eiti renkamas viešąsias pareigas – Įgaliojimų nutrūkimas ir papildoma sankcija – Proporcingumo principas

Bylos aplinkybės

Pareiškėjas pagrindinėje byloje buvo išrinktas savivaldybės meru. Rumunijos tarnybinės etikos agentūra (įsteigta įgyvendinant Rumunijai skirtą Sprendimo 2006/928²⁴ priede įtvirtintą orientacinį turto, interesų nesuderinamumo ir galimų interesų konfliktų tikrinimo, privalomųjų sprendimų, kurių pagrindu būtų imamas atgrasančių sankcijų, priėmimo tikslą) vertinimo ataskaitoje pripažino, kad pareiškėjas pagrindinėje byloje nesilaikė interesų konfliktą administravimo srityje reglamentuojančių taisyklių. Pareiškėjas pagrindinėje byloje kreipėsi į nacionalinį teismą dėl minėtos ataskaitos panaikinimo, kadangi ataskaitai tapus galutine, pagal nacionalinę teisę jo įgaliojimai automatiškai nutrūktų ir jam būtų nustatytas papildomas draudimas trejus metus eiti renkamas viešąsias pareigas.

²⁴ 2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimas 2006/928/EB, nustatantis bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą

Atsižvelgęs į tai, kad nacionalinėje teisėje numatytas papildomas draudimas taikomas automatiškai, nenagrinėjant jo būtinumo ir nediferencijuojant pagal pažeidimo sunkumą, draudimas apima visas renkamas viešąsias pareigas, be to, nei įgaliojimų nutrūkimas, nei draudimas eiti renkamas viešąsias pareigas negali būti ginčijamas teisme (ataskaitos teisėtumą nagrinėjantis teismas gali tik patikrinti, ar asmeniui inkriminuotos veikos yra interesų konfliktas, tačiau negali priimti sprendimo dėl už jas skiriamų sankcijų), akcentuodamas aplinkybę, kad Baudžiamajame kodekse yra numatyta interesų konflikto nusikalstama veika, už kurią taip pat skiriama papildoma bausmė – draudimas eiti viešąsias pareigas, nacionalinis teismas, į kurį kreipėsi pareiškėjas pagrindinėje byloje, suformulavo ESTT klausimus: 1) ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 49 straipsnyje įtvirtintas bausmių proporcingumo principas turi būti aiškinamas taip, kad jis taikomas ir kitoms veikoms nei tos, kurios nacionalinėje teisėje formaliai apibrėžiamos kaip nusikalstamos veikos, tačiau kurios gali būti laikomos „baudžiamojo kaltinimo klausimu“?; 2) ar Chartijos 49 straipsnyje įtvirtintas bausmių proporcingumo principas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama nacionalinių įgyvendinimo teisės aktų nuostata, pagal kurią tuo atveju, jei nustatomas asmens, einančio renkamas viešąsias pareigas, interesų konfliktas, remiantis įstatymu automatiškai taikoma papildoma sankcija be galimybės taikyti padarytam pažeidimui proporcingą sankciją?; 3) ar Chartijos 15 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė į darbą, taip pat teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, užtikrinama Chartijos 47 straipsnyje, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiama nacionalinių įgyvendinimo teisės aktų nuostata, pagal kurią tuo atveju, jei nustatomas asmens, einančio renkamas viešąsias pareigas, interesų konfliktas, remiantis įstatymu automatiškai taikoma papildoma sankcija be galimybės taikyti padarytam pažeidimui proporcingą sankciją?

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl nacionalinės teisės nuostatų, nustatančių automatinį rinkimų būdu įgytų įgaliojimų nutrūkimo ir papildomai taikomą draudimą eiti bet kokias renkamas viešąsias pareigas

Vadovaudamasis ankstesne savo suformuota praktika, Teisingumo Teismas priminė, kad Chartijos 50 straipsnio ir 49 straipsnio 3 dalies taikymo prasme, vertinant sankcijos baudžiamąjį pobūdį svarbūs trys kriterijai: 1) teisinis pažeidimo kvalifikavimas pagal nacionalinę teisę; 2) pats pažeidimo pobūdis; 3) suinteresuotajam asmeniui gresiančios sankcijos griežtumo laipsnis.

Įvertinęs pagrindinėje byloje taikomo nacionalinio įstatymo formuluotą „drausminis nusižengimas“ bei nacionalinę jurisprudenciją, ESTT sprendė, jog pagal Rumunijos teisę nei automatinis įgaliojimų nutrūkimas, kai konstatuojamas interesų konfliktas, nei papildomai taikomas draudimas eiti bet kokias renkamas viešąsias pareigas nelaikomi baudžiamosiomis sankcijomis. Šios priemonės nustatomos taikant administracinę procedūrą, o sankcijos už Rumunijos teisėje numatytą interesų konflikto nusikalstamą veiką skiriamos taikant atskirą savarankišką procedūrą.

Teisingumo Teismas konstatavo, jog pagrindinėje byloje taikomu nacionaliniu įstatymu siekta užtikrinti sąžiningumą bei skaidrumą vykdant viešąsias funkcijas ir pareigas, taip pat užkirsti kelią institucinei korupcijai, o draudimas eiti renkamas viešąsias pareigas yra platesnio masto priemonių, kuriomis papildant viena kitą siekiama šio tikslo ir galiausiai prisidedama prie Sprendime 2006/928 numatytų orientacinių tikslų įgyvendinimo, dalis. Šio draudimo, kaip ir įgaliojimų automatinio nutrūkimo, tikslas yra ne baudžiamasis, o prevencinis – užtikrinti gerą valstybės veikimą ir skaidrumą, užkertant kelią tolesniems interesų konfliktams. Tokia priemone siekiama ne skirti laisvės atėmimo bausmę ar baudą, o uždrausti ribotai asmenų, turinčių specialų statusą, grupei ateityje vykdyti konkrečią veiklą – eiti renkamas viešąsias pareigas. Šis draudimas yra ribotos trukmės ir netaikomas teisei balsuoti.

ESTT taip pat pažymėjo, jog automatinis aptariamų sankcijų skyrimas leidžia užkirsti kelią tolesniam paaiškėjusiam interesų konfliktui, užtikrinant, kad veiktų valstybė ir atitinkamos renkamos institucijos. Tai, kad numatytas tiek automatinis įgaliojimų nutrūkimas, tiek automatinis draudimas pakankamai ilgą iš anksto nustatytą laikotarpį eiti bet kokias renkamas viešąsias pareigas, gali atgrasyti rinkėjų mandatą gavusius asmenis nuo patekimo į tokią situaciją ir paskatinti vykdyti savo pareigas šioje srityje. Be to, draudimas nustatytas dėl tokio renkamas viešąsias pareigas einančio asmens padaryto pažeidimo, kuris neabejotinai yra sunkus. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas svarbia aplinkybe laikė interesų konfliktų mastą ir korupcijos lygį nacionaliniame viešajame sektoriuje, taip pat tai, kad pagrindinėje byloje taikomu

nacionaliniu įstatymu įgyvendinamas Sprendimas 2006/928, kuriuo Rumunija įpareigota veiksmingai kovoti su korupcija. Atsižvelgęs į vertintos priemonės prevencinį aspektą, ESTT sprendė, kad iš anksto nustatytas šios priemonės galiojimo laikotarpis tokiomis nacionalinėmis aplinkybėmis buvo būtinas siekiant užtikrinti jos veiksmingumą. Be to, draudimas eiti renkamas viešąsias pareigas buvo laikinas ir taikomas tik tam tikrų kategorijų asmenims, einantiems konkrečias pareigas, draudimas apėmė tik apibrėžtą veiklą, t. y. renkamas viešąsias pareigas, ir netrukdė vykdyti bet kokios kitos profesinės veiklos, be kita ko, privačiame sektoriuje. Todėl nuostatos tiek, kiek jose įtvirtintas iš anksto nustatytos trejų metų trukmės draudimas būti renkamam, neviršijo to, kas būtina jų teisėtam tikslui pasiekti. Vis dėlto ESTT atkreipė dėmesį, jog aplinkybė, kad visiškai negalima pakeisti šio draudimo trukmės, neleidžia atmesti, kad tam tikrais išimtiniais atvejais ši sankcija galėtų būti neproporcinga pažeidimui, už kurį ji skiriama. Taip galėtų būti išimtiniais atvejais, kai, atsižvelgiant į siekiamą tikslą, nustatytas pažeidimas nebūtų sunkus, o sankcijos poveikis atitinkamo asmens asmeninei, profesinei ir ekonominei padėčiai būtų ypač didelis. Todėl atsižvelgdamas į visas reikšmingas aplinkybes, nacionalinis teismas turi patikrinti, ar sankcijos griežtumas atitinka nustatyto interesų konflikto pavojingumą, atsižvelgiant į nacionaliniu įstatymu siekiamą tikslą; nacionalinis teismas šias teisės nuostatas turėtų aiškinti taip, kad, laikantis Sprendimo 2006/928, būtų galima skirti proporcingą, tačiau veiksmingą ir atgrasomąją sankciją.

Pasisakydamas dėl Chartijos 15 ir 47 straipsniuose įtvirtintų teisės į darbą, taip pat teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog teisė naudotis nustatyta laiką rinkėjų mandatu, gautu per demokratinį rinkimų procesą, t. y. teisė eiti renkamas viešąsias pareigas, be kita ko, mero pareigas, nepatenka į Chartijos 15 straipsnio 1 dalies taikymo sritį; o Chartijos 47 straipsnis nedraudžia nacionalinių teisės nuostatų, pagal kurias asmeniui, pripažintam sukėlusiu interesų konfliktą einant renkamas viešąsias pareigas, uždraudžiama iš anksto nustatyta trejų metų laikotarpį eiti bet kokias tokio pobūdžio pareigas, jeigu šis asmuo turėjo realią galimybę ginčyti ataskaitos, kurioje jis pripažintas sukėlusiu tokį konfliktą, ir ja remiantis skirtos sankcijos teisėtumą, įskaitant jos proporcingumą.

[Prieiga internete](#)